

Vooruitblikken naar een nieuwe staatshervorming

Prof. Dr Bart Maddens

VVA Algemene ledendag 21 april 2007

Volgens trendwatchers beleven we momenteel een revival van de jaren tachtig, en soms lijkt het wel of we ook in de politiek een terugkeer van de jaren tachtig meemaken. De jaren tachtig, dat was in de eerste plaats de rooms-blauwe regering Martens V. Na meer dan tien jaar van communautaire hoogspanning begon vanaf 1981 een lange periode van communautaire stilstand. De staatshervorming was in veel opzichten onvoltooid en de belangrijkste lacune was het ontbreken van een statuut voor het Brussels Gewest. Het probleem van de exponentieel stijgende staatsschuld had dermate dramatische vormen aangenomen dat de regering Martens V zich verplicht zag om prioriteit te geven het economische herstelbeleid en de institutionele problemen voor onbepaalde tijd in het diepvriesvak te stoppen. Het gevolg was een relatief lange periode van communautair immobilisme. Maar naarmate die *stand-still* duurde kwam er ook steeds meer druk op de ketel om verder te sleutelen aan de staatsstructuur. Al snel bleek dat de economische problemen bij nader inzien ook communautaire problemen waren, denk maar aan de zogenaamde nationale sectoren. In oktober 1982 won een Franstalige fruitboer de verkiezingen in Voeren en zette daarmee een bizarre institutionele carrousel op gang, die de regering voortdurend in nauwe schoentjes bracht. Maar de voornaamste Vlaamse eis uit die periode was de splitsing van het onderwijs, dat al jarenlang op een Franstalig '*non*' botste.

In Vlaanderen werd er algemeen van uitgegaan dat er na de verkiezingen van 1985 een nieuwe grote staatshervorming op het getouw zou worden gezet, maar de staatshervorming van 1985 is er natuurlijk nooit gekomen. De Franstaligen weigerden de daartoe noodzakelijke lijst van te herziene grondwetsartikelen goed te keuren. En na de verkiezingen van 1985, die door de regeringspartijen met glans werden gewonnen, was het *business as usual*. Het communautaire diepvriesvak bleef dicht. Uiteindelijk heeft het geduurd

Tot uw dienst: de leden van het hoofdbestuur.

Algemeen voorzitter:

Prof. Dr Frank Flerackers, Vrijheidslaan 17, 1081 Brussel

Algemene ondervoorzitters:

Lic. Milka Tombal, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Ir. Marc Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Algemeen secretaris:

Ph. D. Rita Wardenier, Waversessesteenweg 288, 1040 Brussel

Algemeen penningmeester:

Lic. Fernand Smets, Oostvaardijk 17, 2830 Willebroek

Hoofdredacteur:

Mr. Frank Judo, Luchtvaartlaan 50 bus 5, 1150 Sint-Pieters-Woluwe

Bestuursleden:

Lic. Alain Mouton, Klauwaertslaan 29, 1853 Strombeek-Bever

Lic. Stijn Debruyne, H. Mausstraat 15 b 7, 1000 Brussel

Lic. Chris D'Huyvetter-Swinnen, Azalealaan 1, 2950 Kapellen

Ir. Wim Vereyken, Pater Pirelaan 9, 8400 Oostende

Lic. Marnix Cherretté, Vaartstraat 4 bus 5, 9300 Aalst

Dr. Noël Geirnaert, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge

Lic. Ghislain Duchateau, Eendrachtlaan 3, 3500 Hasselt

Elk auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdrage. VVA-standpunten worden expliciet als dusdanig aangekondigd.

Alles wel beschouwd

Mr Drs Frank Judo

Ontnederlandsing en ontfransing

Een van de meer trefzekere manieren om een maatschappij te bestuderen, is na te gaan welke populariteit, emotionele lading en betekenis woorden krijgen en weer verliezen. Over het Vlaanderen van de late twintigste en vroege eenentwintigste eeuw zou zo de studie van het woord "verfransing" ons allicht veel kunnen leren.

Inderdaad is de oorspronkelijke betekenis van dit begrip, namelijk een persoonlijke evolutie, haast onmerkbaar verzwakt en verborgen geraakt. Een uitdrukking als "een verfranste Vlaming" heeft een onmiskenbare geur van mottenballen, herinnert aan een middelgrote Vlaamse stad uit het interbellum, maar ligt ver van elk actueel discours. Eigenaardig genoeg ligt dat anders voor een uitdrukking als "de verfransing van de Rand", die in deze dagen van regeringsvorming net beangstigend actueel lijkt.

In het spoor van onder meer onderwijsminister Frank Vandebroucke is de jongste tijd bij herhaling gepleit voor een meer precieze en meer genuanceerde analyse van laatstgenoemd fenomeen. Veel-er dan van "verfransing" zou er sprake moeten zijn van "ontnederlandsing", nu de onwenselijke evolutie van Vlaams-Brabant stukken complexer is geworden dan zij dit was in de jaren zestig en zeventig.

Die stelling is zeker niet onjuist, maar gaat voorbij aan het hierboven vermelde element. Niet alleen moet een taalbeleid rond Brussel (maar ook elders) rekening houden met nieuwe elementen als Europese en buiten-Europese migratie, maar zij moet ook beseffen dat de strijd om de "hearts and minds" volkomen anders wordt gevoerd in een context waar niet zozeer de individuele taalkeuze van personen dan wel de collectieve taalkundige identiteit van een regio aan de orde is.

Dat blijkt overigens ook uit de wijze waarop landgenoten die het Vlaamse project niet genegen zijn zich dezer dagen profileren. Een Nederlandstalige die vandaag vorm wil geven aan zijn *belgitude*

doet dat niet (meer) door het Frans als exclusieve huis- en omgangstaal te kiezen, maar door tweetaligheid en taalkundige indifferentie als handelsmerk aan te nemen. Het komt me voor dat deze evolutie niet zonder betekenis is. De ontnederlandsing leidt immers niet automatisch tot verfransing, men zou zelfs kunnen zeggen dat ontnederlandsing en ontfransing hand in hand gaan.

Het lijkt dan ook fout de strijd tegen de ontnederlandsing aan te pakken op een manier die nauwelijks onderscheiden kan worden van de methoden die de vernederlandsing van het openbare leven in Vlaanderen tot een overwegend succes hebben gemaakt. Het emotioneel en sociaal aantrekkelijk maken van een taal door het creëren van culturele en economische activiteit in het Nederlands was ongetwijfeld nuttig om een Nederlandstalige middenklasse in ons land mogelijk te maken, het klinkt wat ongeloofwaardiger om dit als strategie te presenteren naar *expats* die hoe dan ook een professioneel leven uitbouwen in het Engels, ongeacht hun Nederlandstalige of anderstalige achtergrond.

De ontnederlandsing van de rand kan dan ook geloofwaardiger worden tegengegaan door een strategie die meer op structuren gericht is en die alles te maken heeft met het oproepen van respect voor de historische keuze voor het territorialiteitsbeginsel in taalgevoelige aangelegenheden. In die zin is Nederlandstaligheid en belangstelling voor het Nederlands een teken van integratie, van begrip voor de omgeving waarin men woont, van bereidheid tot mee vormgeven aan een project dat een persoonlijk project overstijgt.

Realisme van het “antimanifest!”

Lic. Rudy Aernoudt

Avant de demander des nouvelles compétences, l'Europe devrait être efficace dans ce qu'elle fait.

Jacques Delors¹

Wallonië is een blok aan het been van de Vlamingen. De Waal is lui en vegeeteert op de rug van de hardwerkende Vlaming. Hij profiteert van de sociale zekerheid en beschouwt die eerder als een hangmat dan een vangnet. De Walen mogen zich niet langer baden in een bijstandscultuur. Vlaamse solidariteit met de Franstalige lijkt alsmeer op een soort rugzak met kasseien die we moeten torsen op een moment dat we tijdens een helse wielerrit moeten vooruitkomen en doorstoten naar de wereldtop.

Deze en nog andere boutades klinken de lezer vertrouwd in de oren en hebben zelfs door hun repetitief gebruik hun choquerend effect verloren. Wat ooit een schreeuw was, dreigt te verworden tot gezwets, stelde Nietzsche, en partijen die deze boodschap uitdragen worden salonfähig. Traditionele partijen imiteren de boodschap, lonkend naar het electorale potentieel en in een zelfde beweging worden de financiële transfers de splijtzwam van ons bestel. Bouw de transfers, die de luie Waal nog verder in slaap wiegen, af schreeuwen separatisten in koor, daarbij impliciet uitgaand van een stilzwijgende ondersteuning van de publieke opinie.

Deze morele beoordeling, of beter veroordeling, is echter gebaseerd op clichés die niet altijd het popperiaanse verificatiebeginsel doorstaan. We zullen dan ook het cliché van de luie Waal even van naderbij bekijken, de werkloosheidscijfers en de efficiëntie van de overheid onder de loep nemen om te eindigen bij een kritische analyse van de financiële transfers. De Vlaamse reactie is echter ook gebaseerd op de angst om zelf niet langer competitief te zijn in deze geglobaliseerde wereld. Zoals een Waal het samenvat: “*Le Nord du Pays a peur*”.²

1. De luie Waal

Op de grens van Vlaanderen en Wallonië staan twee bedrijven, één op Vlaams grondgebied, één op Waals. Aan de ingang van het Waalse bedrijf staat een bordje "*ici, on ne parle pas flamand*". Aan de ingang van het Vlaamse bedrijf prijkt het bordje: "*ici, on ne parle pas, on travaille*".

Deze en andere mopjes, moeten het cliché van de luie Waal levendig houden. Deze clichés zijn determinerend voor onze perceptie. Wie het minste weet over de anderen vertrekt in zijn oordeel van wat in zijn onderbewustzijn leeft. Hij gaat uit van deze clichés alsof het harde en beproefde waarheden zijn³. Bij clichés halen gevoelens het van de rede en het onderbewustzijn van de reflectie. Onze *a priori* structuren bepalen namelijk onze perceptie en "*das ding an sich kennt man nicht*" concludeerde de Duitse filosoof Kant in zijn *Kritik der Reinen Vernunft*⁴. Eenvoudiger gezegd: we percipiëren de realiteit door een gekleurde bril. Het lijkt dan ook nuttig als wij de relatie tussen Vlamingen en Walen willen begrijpen dat wij een aantal van deze clichés van naderbij bekijken. Trouwens, volgens Leo Tolstoj, in zijn "Oorlog en Vrede", is het overbruggen van de kloof tussen de realiteit en onze gekleurde waarneming, één van de belangrijkste voorwaarden om vrij en onvooringenomen te kunnen denken.

Walen zijn noch van nature, noch geschapen, als lui of als socialisten. De rijkdom van de regio was echter de humus voor de ideologische klassenstrijd. Wallonië behoorde immers aan het begin van de twintigste eeuw tot de rijkste regio's ter wereld. Die rijkdom was de inzet van een strijd over hoe hem te verdelen. Daardoor steeg de spanning tussen kapitaal en arbeid. Omdat het gevaar van kapitaalaccumulatie gekoppeld aan arbeidsexploïtatie, om het met de termen van Marx te stellen, het grootst was in die regio's die iets te verdelen hadden, brak de ideologische strijd er het hevigst uit⁵. Rijkdom, of beter potentiële rijkdom, was in het begin van de twintigste eeuw hoofdzakelijk geassocieerd met aanwezigheid van delfstoffen. Het is dan ook in die regio's dat het socialisme hoogtij viert en daarvan tot op vandaag de sporen nog zichtbaar zijn. Denken we maar aan Manchester, Liverpool, Lotharingen, Nord Pas de Calais, Asturias, Ruhrgebied, Luik en Charleroi. Stuk voor stuk zijn het regio's die leefden van delfstoffen en waar deze potentiële rijkdom er toe leidde dat zij de bakermat werden van het socialisme en die tot op vandaag socialistische bastions zijn gebleven. De aard van de arbeid in de mijnen en later de staalbedrijven was

overigens van dien aard dat men bezwaarlijk van zelfrealisatie door de arbeid kon gewagen maar eerder van arbeidsvervreemding, om in het jargon van Marx te blijven. De ideologische strijd woedde er dan ook hevig en van het door Fukuyama aangekondigde einde van de ideologische strijd was vooralsnog geen sprake.

Wallonië was dus de bakermat van zowel het socialisme als het kapitalisme. Wallonië werd het theater van de klassenstrijd. Wanneer de economische groei hoogtij vierde, was de spanning tussen kapitaal en arbeid inderdaad te snijden. En in het kielzog van deze spanning ontluikt de complexe verhouding tussen Walen en Vlamingen. Het tekort aan arbeidskrachten zou, volgens de klassieke economische wetmatigheden van de onzichtbare hand zoals uitgewerkt door de grondlegger van de economie Adam Smith, de prijs van de arbeid moeten doen stijgen. Deze potentiële loonstijging werd echter teniet gedaan door het aanbod van arbeid te verhogen door de "invoer" van Vlaamse arbeidskrachten.

In de periode 1830 tot ongeveer 1900, terwijl de economische hoogbloei in Wallonië in alle hevigheid opflakkerde, zag men in Vlaanderen namelijk zwarte sneeuw. De Vlaamse werkgevers hadden de mechaniseringgolf gemist want waren te klein, te gierig, te risicoschuw om daarin te investeren. Gebrek aan ondernemerschap zou men het vandaag noemen. Het klerikalisme speelde hier overigens een nefaste rol. De Kerk ging fel te keer tegen de gevaren van de fabrieken. De wevers, hoedenmakers en touwslagers die in hun thuisindustrie niet langer konden concurreren en leefden in armoede werd voorgehouden dat het lijden des werelds is en het geluk enkel des hiernamaals. Het aardse lijden was de koninklijke toegangsweg tot het hemelse paradijs. En voor de rijke is het moeilijker het Rijk Gods te betreden dan voor een kameel om door het oog van een naald te kruipen.

Tezelfdertijd ontbrak het Wallonië aan arbeidskrachten om de economische bloei te kunnen voortzetten. In Wallonië had iedereen werk en uit het arme Vlaanderen emigreerden dagelijks nieuwe arbeidskrachten naar deze nijvere zone waar werk in overvloed was. Vlamingen werden geronseld om in Wallonië te gaan werken. Om deze *Flaminds* werd meewarig gelachen, stelt Guido Fonteyn⁶. De import van deze arme maar werklustige Vlamingen zou tot 1960 duren. De Vlamingen, die gezien hun economische context vanzelfsprekend bereid waren om tegen een "hongerloon" te werken, werden door sommigen Walen met lede ogen aanschouwd. Door de massale emigratie van de Vlamingen naar Wallonië stegen de lonen namelijk minder vlug en bij staking waren de arme en hongerige Vlamingen bereid te werken. Walen waren van mening dat

Waalse fabrieksdirecteurs met opzet Vlamingen hadden geronseld om stakingen te breken. Toen in 1929 de financiële crisis uitbrak, en dat vooral in Wallonië leidde tot industriële herstructureringen, werden Walen ontslagen terwijl Vlamingen bleven werken voor een hongerloon. *“Pendant que les Wallons chôment, des milliers de Flamands viennent travailler chaque jour pour des salaires de famine”* schreeuwde het *Front populaire Wallon*.⁷ Een slagzin die blijkbaar veel later ook inspirerend zou zijn voor Vlaamse politieke partijen. Het cliché van de luie Waal en de ijverige Vlaming was geboren.

Gevolgen van deze perceptie

Dit denken in clichés determineert ook vandaag nog de politieke debatten. De perceptie van de luie Waal leidt tot een, al of niet gefundeerde, verdachtmaking van het gebruik van werkloosheidssteun. We stellen ons dan ook de vraag of die parasitaire Waal wel recht heeft op werkloosheidsvergoeding? En of dat recht wel kan worden uitgeoefend op de kap van de noestwerkende Vlaming? Het clichédenken wordt dus vertaald in een kritische analyse die haar weerslag vindt in de verschillende visies die ontwikkeld worden inzake sociale verzekering.

De hoge werkloosheid in Wallonië leidt er overigens toe dat de Vlamingen jaarlijks miljarden transfereren richting Wallonië. Voor sommigen is deze vaststelling dan ook dé splijtzwam van ons federaal bestel. Splits de sociale zekerheid, hoort men in koor. Onderliggend vinden we het cliché terug dat de luie Waal maar moet gaan werken, zoals de Vlaming destijds ook deed wanneer hij zwarte armoede kende, zou men er aan kunnen toevoegen.

Het is echter moeilijk om over Wallonië te spreken als een éénheid. Vlamingen spreken over het Wallonië of noemen vaak Charleroi en Luik in één adem. Charleroi is echter een relatief jonge stad met een historisch industrieel verleden dat een smeltkroes van culturen naliet. Luik is een vroegere Vrijstaat waar de verwijzingen naar het Prinsdom van weleer nog steeds merkbaar zijn en zich vertalen in kunst, architectuur en cultuur. De sporen van een chaotisch urbanisme verspreiden zich als littekens die de stad besmeuren en tezeldertijd de aanwezigheid van dit verleden oproepen. Het gaat over twee subregio's die beide economisch geteisterd zijn maar zeer moeilijk met elkaar communiceren. Namen, de hoofdstad van de Waalse regio, laat merken dat het vroeger tot Vlaanderen behoorde. Het is een gezellige en veilige handelsstad met bourgeois-allures die de vergelijking met typische Vlaamse handelssteden, zoals Roeselare of Leuven gerust kan doorstaan. En Waals Brabant is meer

Figuur 1: De cliché van de luie Waal...

| Enquête <i>Le Soir</i> , sept. 2006 | Vlaming | Waal |
|---|---------|------|
| Bereid 's avonds te werken | 62% | 75% |
| Overuren zijn vanzelfsprekend | 30% | 38% |
| Middagpauze is heilig | 25% | 15% |
| Bereid een half uur langer te pendelen om job te behouden | 62% | 74% |

Brabants dan Waals. En wie op pad gaat in de provincie Luxemburg ziet nauwelijks verschil met Vlaamse provincies zoals West-Vlaanderen.

Naar analogie, en mits enige overdrijving, zouden we kunnen zeggen dat Vlaanderen één groot dorp is geworden, een stadsstaat. Het gebrek aan vrije ruimte, de bijna letterlijke aaneensluiting van steden en gemeenten, is natuurlijk niet vreemd aan dergelijke perceptie. Anderen spreken dan weer van een Vlaanderen als een cultuurhomogene regio.⁸

De perceptie van “Werklozen profiteurs” en het subregionalisme zijn mijns inziens nog steeds de twee belangrijkste kwalen van Wallonië. Het subregionalisme zet ook enigszins de waarde van de clichés op de helling maar het denken blijft bezoedeld door de hoger besproken clichés die de *a priori* structuren van ons denken blijven bepalen. Dit maakt het moeilijk om een sereen debat te voeren over delicate problemen zoals de financiële transfers en de arbeidsmarktpolitiek.

Facts and figures

Nochtans de feiten bevestigen allesbehalve het waarheidsgehalte van de clichés. Een enquête uitgevoerd in 2006 door de krant *Le Soir* gaf de resultaten weergegeven in Figuur 1.

Vlamingen die contact hebben met Walen, ontkennen steevast de cliché. Een Vlaamse studente die in het kader van het schitterende programma Erasmus Belgica, dat uitwisseling voorziet tussen Vlaamse en Waalse studenten en leerkrachten, ging studeren in Namen en Ciney stelde na afloop van haar studies vast dat ze, voor haar studies, de traditionele vooroordelen over Wallonië geloofde. Nadien was haar beeld veel positiever: *“De Walen zijn helemaal geen luieriken die niets anders doen dan profiteren. Ze weten tenminste nog wat genieten is en gaan veel minder gejaagd door het leven. Wij kunnen van hen nog veel leren”*.⁹ Ik kan mij, als voormalig kabinetschef in Wallonië, volmondig aansluiten

bij deze getuigenis. Onbekend maakt onbemind, zouden wij de situatie kunnen samenvatten. De vierde macht heeft hier duidelijk een taak om meer van elkaars cultuur te brengen. Immers: wat weten wij nog meer van de Walen dan dat zij lui zijn? Of zoals de vierennegentigjarige Vlaamse boer die in Wallonië leefde, Dorsan Neyrinck, als KVLV-afgevaardigde het zei in zijn speech aan een Vlaamse minister op werkbezoek: *"De media doen niet veel om de verstandhouding tussen Vlamingen en Walen te verbeteren"*.¹⁰

Trouwens, de Waal is ook niet te lui, laat staan onbekwaam om talen te leren en de immersiescholen zijn het levende bewijs van de interesse van de Walen en van de Waalse overheid die openstaan voor het leren van talen. In deze scholen worden een aantal vakken gedoceerd in een andere taal. In bepaalde scholen worden reeds meer dan vijftig procent van het lessenpakket in een andere taal gedoceerd. Voor immersiescholen (er bestaan er nu ongeveer een vijftigtal) bestaan lange wachtlijsten wat de belangstelling van de Waal voor het leren van talen aantoont. Immersiescholen zijn in Vlaanderen bij decreet verboden en een openheid naar het doceren van vakken in een andere taal komt slechts mondjesmaat tot stand.

Uit ongegronde vrees voor het verliezen van onze culturele identiteit boeten we in Vlaanderen in aan competitiviteit, want talenkennis is een belangrijke factor voor de competitiviteit van een regio. Een mijns inziens onverantwoorde keuze, als wij er rekening mee houden dat een groot gedeelte van onze economie (chemie, auto-industrie, diamant) onder steeds toenemende druk staat van de internationale concurrentie en waar Vlamingen teruggrijpen naar het subsidie-instrument om die sectoren hier te houden. Voor hoe lang nog? Vlamingen moeten zien dat zij leren uit de fouten die de Walen destijds hebben gemaakt door een industrie te blijven ondersteunen die in haar vorm geen toekomst meer had.

2. Over hoge werkloosheid, luie walen en democratisch despotisme

Als de Waal niet lui is, ondanks wat de clichés suggereren, hoe komt het dan dat er zoveel werklozen zijn, vragen wij ons af? De kern van het probleem is niet zozeer economisch maar wel menselijk. Immers Wallonië heeft evenveel economische troeven als de omringende regio's waar het economisch wel voor de wind gaat. De verantwoordelijkheid voor de economische teloorgang tussen 1950 en 2000, is hier een gedeelde verantwoordelijkheid. Beleids-

makers hebben, bij gebrek aan strategische visie, bedrijven zonder toekomstperspectieven gesubsidieerd. Werknemers die hun job verloren ontvingen milde, maar vooral onvoorwaardelijke, werkloosheidssteun. Dit laatste was mogelijk dankzij de veel te gulle federale arbeidsreglementering. Daarvoor genoten zij vanzelfsprekend de steun van de syndicaten, maar ook werkgevers en de burgers zijn medeplichtig.

Voor hen zijn er echter verzachtende omstandigheden. De democratie is immers verworpen tot een participatie. Niet het volk (*demos*) heerst (*cratos*) maar dé partij. De verwevenheid tussen de *Parti Socialiste* en de Waalse bevolking is dan ook zeer groot. Het vergt moed om in Wallonië geen socialist te zijn. Zo zag ik met eigen ogen dat heel wat middenstandswinkels korting geven bij het vertoon van de PS-lidkaart. Voor de veertig procent van de werkende Walen die bij de overheid zijn, is ook daar het hebben van een PS kaart een faciliterende factor. Administraties en intercommunales worden quasi uitsluitend bevolkt door PS-militanten. Maar ook voor niet werkt is het eerder een voordeel lid te zijn van de partij waarbij heel wat leden tot de niet-actieven behoort. Uit marketinganalyses blijkt namelijk dat twee op de drie kiezers van de PS tot de niet-actieven behoort. Bij de CDH (de christen-democratische partij) en de MR (de liberale *Mouvement Réformateur*), is de verhouding één op drie. Werklozen zijn dus het handelsfonds van de PS en de partij heeft er dan ook vanuit marketingperspectief niet écht belang bij dat hun kiezerspotentieel bij uitstek verkleint. De structurele werkloosheid is dan ook de beste lange termijn garantie van de PS. Dit plaatst de strijd tegen de werkloosheid in een zeer bijzonder perspectief.

Uitbetaling van werkloosheidsvergoeding gebeurt via de socialistische vakbond, de ziekteverzekering via de socialistische mutualiteit. De minister van werk, maar ook die van niet-werk (sociale zekerheid) komen quasi steevast uit de socialistische politieke familie. Dus voor wie geen werk heeft, en in deze situatie wenst te volharden, is de PS de natuurlijke politieke partner. Wie niet tot *"la grande famille"* behoort, zoals de Walen de socialistische partij binnenskamers noemen, heeft het steevast moeilijker om aan zijn of haar trekken te komen. Veel leden zijn dat dan ook niet vanuit ideologische overtuiging, maar vanuit een puur opportunisme.

Ook bedrijfsleiders ontsnappen niet aan deze logica. Immers ook de meeste overheidsopdrachten verlopen via *la grande famille*. Zich als ondernemer openlijk afficheren tegen het socialisme maakt het ondernemingsleven er niet eenvoudiger op. Vele ondernemers zijn dan ook noodgedwongen vazallen van de *Parti Socialiste*.

In dit alles is natuurlijk ook de rol van de vakbonden cruciaal. Ze zijn slachtoffer van hun eigen structuren en baronieën. Daardoor hebben ze veel te lang blijven vechten voor het behoud van de verworven rechten voor de werkenden. Een negentiende eeuws syndicalisme, zoals de grote baas van Glaxo Smith Kline het noemt. De vakbonden hebben daarbij twee cruciale inschattingsfouten gemaakt. Ten eerste door naïef te denken dat staal en kolenindustrie als massaproduct competitief konden blijven in een geglobaliseerde wereld. Ten tweede door het steeds aangroeiend leger werklozen niet als deel van hun handelsfonds te zien. Ze bleven dus looneisen afdwingen op momenten dat de vooruitzichten van de sector op wereldvlak allesbehalve rooskleurig waren. Daartoe grepen ze regelmatig naar het wapen van de staking, wat dan weer leidde tot de perceptie dat de regio een plaats was van sociale agitatie wat op haar beurt nieuwe investeerders afstootte. Samen met de beleidsmakers, die onvoldoende moed hadden om tegen de "eigen" achterban in te gaan, zijn zij verantwoordelijk voor de niet-heropleving van de regio.

Het zijn dus niet de benen van Wallonië maar het hoofd dat zwaar ziek is. De Waal is niet lui maar het systeem fnuikt ieder initiatief. Men moet een beetje Don Quichotte zijn om een bedrijf op te richten in Wallonië en het is veel gemakkelijker zich te nestelen in het comfort van de "welvaartstaat". Het zijn nochtans ondernemingen die Wallonië dringend nodig heeft.

Deze situatie doet denken aan de analyse van de democratie door Alexis de Tocqueville en hoe dergelijke democratie tot een lichte vorm van despotisme kan verglijden. "De democratische mensen verkopen hun vrijheid aan deze autoriteiten tegen de prijs van een zacht despotisme; een despotisme die hen veiligheid biedt, in hun behoeften voorziet, hun leven vergemakkelijkt en hen zelfs toelaat niet meer zelf te denken".¹¹ We zijn mijlen ver verwijderd van de verlichtingsidee waar Kant de verlichting definieerde als het niet langer te lui of te laf te zijn om zelf te denken. Dit democratisch despotisme zal uiteindelijk door de mensen worden getolereerd omdat ze zich troosten met het idee dat ze zich onderwerpen aan de schoolmeesters die ze zelf hebben verkozen. Het leidt ook tot het aanvaarden van een overdreven betutteling vanwege de overheid. Deze houdt zich dan zogezegd bezig met het welzijn van haar onderdanen en reduceert de natie tot een kudde timide en ijverige (ook de Waal!) diertjes met de overheid in de rol van herder, stelt de Tocqueville. Dit is het type socialisme waar ook Friedrich von Hayek voor waarschuwde en de kortste weg is naar slavernij.¹²

Objectieve waarnemers menen dat de tendens tot betutteling, tot

het afremmen van zelfstandige reflectie van de burger, onmiskenbaar te observeren valt.¹³ Dit leidt tot onverschilligheid van de burger ten aanzien van de overheid en een gelaten ondergaan van het lot. Waarom vechten tegen windmolens als het even gemakkelijk is als men alles overlaat aan de overheid, die ons overstelt met communicatie dat het wel allemaal in orde zal komen?

Maar het komt niet in orde. Eén van de fundamentele opdrachten van de overheid is het garanderen van het recht op arbeid. Dit recht behoort overigens tot de fundamentele rechten van de mens en eenieder die dat recht wil uitoefenen, maar daartoe niet in de gelegenheid is, moet voor de geleden schade worden vergoed. Dit is de basisfilosofie van de werkloosheidsvergoeding die wordt toegekend aan hen die beschikbaar zijn, in staat zijn om te werken en daartoe bereid zijn en dus werk zoeken. Werkloosheid is dus een conjunctureel en geen structureel begrip. Maar zelfs bij een economische groei, zoals wij die sinds enkele jaren kennen, ook in Wallonië, blijft de werkloosheid groeien. De laatste vier jaar (2003 – 2006) kwamen er in Wallonië 60 000 werklozen bij om de kaap van 300 000 te bereiken. Eén op zeven kinderen in Wallonië heeft nooit één van beide ouders zien werken. Men spreekt over een generatiewerkloosheid. Dat betekent dat bepaalde families al twee tot drie generaties lang werkloos zijn. De sfeer van werkloosheid wordt er de norm, werken de uitzondering. Deze subcultuur, zoals sociologen dat noemen, bestaat uit mensen voor wie het concept werk een abstract begrip is geworden. Werk wordt een anomalie in families die reeds twee tot drie generaties uit het sociaal-economisch weefsel zijn gestoten.

Ter illustratie een verhaaltje dat mij werd verteld door de voormalige voorzitter van de *Union Wallone des Entreprises* en dat het bestaan bevestigt van deze subcultuur. In zijn bedrijf, een grootwarenhuis, komt de kassierster naar hem toe. "*Patron, je m'arrête*". De *patron*, heel tevreden over de werkkraft en de inzet van de kassierster peilt naar de motivatie van dit plotse ontslag. Wel stelt de kassierster, ik sta 's morgens op, waardoor mijn man wakker wordt, mijn schoonvader en mijn twee zonen; allen werkloos. Dit kon niet langer. Ze hebben nu samengelegd om het verschil te betalen tussen mijn dop en mijn loon zodat ik evenveel verdien zonder te werken en zij niet langer gestoord worden in hun slaap.

Voor de jongerenwerkloosheid is het probleem bij uitstek in Wallonië en het niveau bereikt het dubbele dan het gemiddelde van de Europese Unie. Wallonië staat op de 87 Europese regio's van de EU-15, op de 83ste plaats. Enkel Brussel-Hoofdstad, Zuid-Italië, Isole (in Italië) en de Franse Overzeese gebieden doen het nog

Figuur 2: De arbeidsmarkt in België

| | W | VI | Be | EU |
|--------------------|------|------|------|-------------|
| Participatiegraad | 68,3 | 70,7 | 69,0 | "aanbieden" |
| Tewerkstelling | 57,0 | 65,5 | 60,0 | "werken" |
| Werkloosheid | 12,1 | 5,4 | 8,5 | 11,0% |
| Werkloosheid 15/24 | 33,1 | 13,6 | 21,2 | 15,0% |
| Werkloosheid 25/49 | 10,7 | 4,6 | 7,6 | 7,4% |
| Werkloosheid 50/64 | 4,5 | 4,2 | 4,7 | 6,2% |

slechter. Hoe komt het dat een inherente sterke economische groei niet leidt tot arbeidscreatie? Hiervoor zijn natuurlijk verschillende redenen. Beperken we ons tot de mijns inziens drie belangrijkste.

Ten eerste laat de opleiding van de werklozen te wensen over. Van de Waalse werklozen heeft 52% zijn of haar secundair onderwijs niet beëindigd. Opleiding, vorming, begeleiding zijn dus cruciaal. Maar ook hier wringt het schoentje. Het secundair onderwijs in Wallonië wordt door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) als ondermaats beschouwd. Waar minder werk voorhanden is, is de begeleiding van werklozen natuurlijk moeilijker, maar noodzakelijker. En hoewel Wallonië 70 procent meer langdurig werklozen kent, doen er dubbel zoveel Vlamingen mee aan activeringsprogramma's dan Walen. Dit tot groot ongenoegen van vele Vlamingen die daarin een bevestiging zien van de Waalse lethargie en het Waalse gelaten berusten in het lot van de bijstandscultuur. De FOREM, tegenhanger van de VDAB, moet dus dringend haar beleid herzien en tot een intense en stricte begeleidingspolitiek overgaan met de nadruk op de integratie in de bedrijfswereld. Vlamingen moeten daarbij wel begrijpen dat het parcours van iemand die nog nooit gewerkt heeft of nooit zien werken heeft, totaal anders is dan iemand die gewoon een herscholing in één of ander domein nodig heeft. Voor sommigen zal de arbeidsmarkt nooit meer soelaas bieden, en ook dat is een realiteit die we niet mogen ontkennen.

Ten tweede moet ondernemerschap aangezwengeld worden want dat is de beste garantie voor de creatie van werkgelegenheid. Dit kan door positieve maatregelen zoals rolmodellen of toegang tot financieringsinstrumenten, maar dat moet ook door de arbeidsreglementering aan te passen. België is vermoedelijk het enige land ter wereld waar men levenslang werkloosheidsvergoeding kan bekommen, wat tot absurde situaties leidt. Ter illustratie opnieuw een verhaaltje van Georges, een geboren Carolorégien (dit is een inwoner van Charleroi) die als zestigjarige op pensioen ging zonder ooit

één dag in zijn leven gewerkt te hebben. "*Il faut être fou monsieur pour vouloir travailler*" vertelt hij, met enige trotsheid aan de reporter van Menzo.¹⁴

Ten derde moet werken meer lonen dan niet-werken. De nettolonen zijn op een aanvaardbaar niveau, maar de kostprijs voor de werkgever, gekoppeld aan de rigide arbeidsreglementering maakt dat werkgevers slechts als de nood dringt overgaan tot aanwerven. Niet alleen zijn wij na Benin en Brazilië het meest rigide land ter wereld qua arbeidsmarktwetgeving (België is 115 op 117 landen qua rigiditeit), maar tevens zijn wij de absolute kampioen qua fiscale en parafiscale druk met een loonwag van 55,5% tegenover een Europees gemiddelde van 43%.

Een enquête uitgevoerd door de *Union Wallonne des Entreprises*, stelde dat veertig procent van de Waalse ondernemers meer zou aanwerven indien de sociale lasten zouden dalen met 15%.¹⁵ Maar we mogen niet vergeten dat de fiscale en parafiscale druk dient ter financiering van de overheidsbetutteling. Een efficiënte overheid is een overheid die groei en concurrentiekracht ondersteunt en precies daar wringt het schoentje.

3. Financiële transfers

Overheidsinefficiëntie en werkloosheid zijn de twee oorzaken die het bestaan en de omvang van de transfers bepalen. Inderdaad, Vlamingen dragen via fiscale en parafiscale lasten meer bij tot België dan zij terugkrijgen, via overheidsdiensten en sociale ontvangsten. Deze zogenaamde financiële transfers zijn een van de redenen waarom separatisten pleiten voor het einde van België. De Walen dachten er net zo over toen zij dachten aan de betalende kant te staan. Wie betaalt, wil dan ook stevast weten hoeveel hij betaalt. De Vlaamse administratie werd gelast om de transfers te berekenen. Om de oefening voldoende geloofwaardigheid te geven in de ogen van de Walen, worden zelfs Waalse professoren mee in de denkgroep opgenomen. Want precies berekenen hoeveel deze transfers bedragen lijkt een moeilijke klus.

Ongeveer honderd jaar geleden deden de Walen precies hetzelfde. Bij de oprichting van de *Assemblée Wallonne*, in 1913, werd een commissie opgericht die de transfers van Wallonië naar Vlaanderen in kaart moest brengen. De conclusie was dat Wallonië een veel grotere bijdrage deed dan Vlaanderen en dat de openbare uitgaven

Figuur 3: Impact van de transfers
 Vlaanderen Wallonië Wallonië-
 Vlaanderen Commentaar

| | Vlaanderen | Wallonië | Wallonië- Vlaanderen | Commentaar |
|------------------------------------|------------|----------|-------------------------|--|
| BBP per capita (euro) | 28 220 | 21 970 | 78% | Inkomenskloof 22% |
| BBP per capita na transfers (euro) | 27 123 | 23 564 | 87% | Inkomenskloof gedaald door transfers tot 13% |

vooral naar Vlaanderen gaan, ondermeer voor grootschalige infrastructuurwerken. Een administratieve splitsing van het land werd bepleit. Die conclusie staat haaks op de, door Vlamingen geciteerde studie van Juul Hannes, die stelt dat Vlamingen ook in de periode 1832 – 1912 altijd een grotere bijdrage leverden dan de Walen. Een bewijs dat het hier niet gaat om exacte wetenschappen.

Het lijkt dan ook geen overbodige luxe als wij het hebben over transfers, even samen te vatten wat hun oorzaken zijn, wat hun finaliteit is en hoe de transfers (zouden moeten) worden aangewend. Wallonië in zijn geheel heeft een Bruto Binnenlands Product *per capita* dat 78% bedraagt van Vlaanderen. De gemiddelde Waal verdient dus 22% minder dan de gemiddelde Vlaming. De transfers zorgen er voor dat deze inkomenskloof gedeeltelijk wordt gedicht. Na transfers is de gemiddelde Waal nog 13% armer dan de Vlaming. Deze gedeeltelijke dichting van de kloof is het gecombineerde effect van de verarming van de Vlaming (4% van het BBP) als betaler en de “verrijking” van de Waal als ontvanger van de transfers.

Drie euro per dag, dat is dus de prijs die de Vlaming gemiddeld betaalt om de inkomenskloof met de Walen gedeeltelijk te dichten. Geluk, stelt menig filosoof hangt niet af van het absolute bedrag, maar van de verhouding tot de andere. Eén procent opslag terwijl de anderen niets krijgen is voor velen een bron van geluk terwijl als iedereen drie procent opslag krijgt dit de relatieve positie en dus het geluk niet beïnvloedt. Immers, volgens de socioloog Fayard is het ervaren relatieve inkomen belangrijker voor geluk dan het feitelijke inkomen.

Vlamingen kunnen zich dus troosten met de gedachte dat Walen, ook na hun solidariteit, nog altijd slechter af zijn dan de Vlamingen. En wat is nu drie euro per dag? Weinig Vlamingen zullen

er een boterham minder moeten door eten. En deze drie euro krikt de levensstandaard van 40% van de Belgen gemiddeld op met ongeveer acht procent. Dit gemiddelde verbergt dat voor de sociaal zwakkeren het inkomen zelfs stijgt met twintig procent. Een inkomensstijging die hoofdzakelijk wordt vertaald in consumptie, waarvan trouwens een gedeelte wordt besteed aan Vlaamse producten en diensten. Ter vergelijking: elke dag betaalt de Belg één euro voor de financiering van de trein die gebruikt wordt door 6% van de Belgen, twee euro voor de overheidspensioenen, drie euro intrest op de schuld en elf euro voor de inefficiëntie van het overheidsapparaat.

Het juiste bedrag

De methode om de transfers in kaart te brengen gaat uit van het principe van de ‘*juste retour*’. De methode houdt in dat een land of gewest evenredig profijt moet halen uit de overheidsuitgaven dan dat het bijdraagt in belastingen. Zo moet men evenveel uit de sociale zekerheid halen als men bijdraagt tot haar financiering. Dit principe smooit dus een mogelijke solidariteit, waarbij rijkere meer bijdragen dan “armen”, in de kiem. Het gaat ervan uit dat het belang van een groepering van regio’s in een land, of landen in een internationale federatie, kan worden uitgedrukt in een financiële return. Het is die redenering die Thatcher haar imago van anti-Europeaan opleverde. Het is dezelfde redenering die Vlamingen nu toepassen op Walen om te berekenen hoeveel minder de Vlamingen uit de parafiscale en de fiscale lasten halen dan zij er toe bijdragen.

Recente schattingen van de jaarlijkse transfers, nu weliswaar van Vlaanderen naar Wallonië, lopen uiteen naargelang de bron. Het N-VA en het Vlaams Belang komen uit op tien miljard per jaar, zonder echter te zeggen waar hun berekeningen op gesteund zijn. De auteurs van het Warandemanifest komen (toevallig) op hetzelfde bedrag uit. In dit cijfer zit ongeveer vier miljard die de niet-betaalde interesten vertegenwoordigen uitgaande van de hypothese dat de openbare schuld in 1990 was gesplitst. Dergelijke berekeningen en hypothesen raken kant noch wal, zodat we zes miljard als een realistische schatting kunnen beschouwen. Dit komt ook overeen met de schattingen door ABAFIM (de overheidsdienst verantwoordelijk voor begroting en financiering) die op 6,6 miljard euro per jaar of 4,2% van het Vlaamse primair inkomen uitkomt. Schattingen van de KBC en het VBO komen respectievelijk op vijf en drie miljard uit. De transfers schommelen dus tussen 2,4 en 4,2% van het Vlaamse Bruto Binnenlands Regionaal Product (BBRP). Sinds

1990 zijn de transfers trouwens ongeveer stabiel op een niveau van 4% van het Vlaams primair inkomen. Van de totale transfers gaat één miljard naar Brussel, de rest naar Wallonië.

Is dat veel? kunnen wij ons afvragen. Wel het komt gemiddelde neer op drie euro per dag per Vlaming. Demagogen zullen het hebben over een kleine auto om de vier jaar of jaarlijks een *personal computer*. Om ons enig idee te geven van de grootorde kunnen we de Vlaamse transfers proberen te vergelijken met ander rijkere regio's. Het *Manifest voor een Zelfstandig Vlaanderen* stelt dat de EU-cijfers in het niet verzinken in vergelijking met de Belgische transfers. Deze stelling overleeft echter de verificatietoets niet. De transfers binnen de rijke regio's van Frankrijk naar bijvoorbeeld Nord Pas de Calais zijn van vergelijkbare of zelfs iets grotere hoogte dan de transfers van Vlaanderen naar Wallonië. Ze worden geschat op 6% van het regionale product van de regio Île de France. En transfers van de rijkere regio's in het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Spanje bevinden zich tussen zeven en negen procent. Het valt daarbij op dat de administratieve en politieke structuur van een land niet bepalend is voor de hoogte van de transfers.¹⁶

De twee oorzaken van transfers

Deze transfers zijn hoofdzakelijk te verklaren door transfers vanuit de sociale zekerheid (voor 57%). Het resterende deel heeft te maken met de financiering van regio's, de gewesten en de federale overheid (23%). Anders gezegd: de transfers zijn te verklaren vanuit de werkloosheid die hoger ligt in Wallonië dan in Vlaanderen en de financiering van de overheid. Laat ons deze twee oorzaken eens van naderbij bekijken.

- Oorzaak één: de werkloosheid

De Vlamingen verdienen 62,4 procent van het primaire inkomen en behouden na herverdeling nog 60,8 procent. Als het werkgelegenheidspeil zou nivelleren tussen de regio's zouden de financiële transfers terugvallen op 2,6 miljard euro of ongeveer anderhalf procent van het Vlaams primair inkomen, stelt de ABAFIM-studie. Daarvan zou 300 miljoen naar Brussel gaan. Duurzame transfers zouden dan zijn afgebouwd. De beste manier om de transfers te beëindigen bestaat er dus in de werkgelegenheidsgraad in Wallonië op te krikken. Eveneens bestaat er unanimitéit over het feit dat de transfers op termijn zullen afnemen door de sterkere vergrijzing van de Vlaamse bevolking.

De werkloosheidskloof valt echter niet samen met de taalgrens. De werkloosheid is laag in Kortrijk en Louvain-la-Neuve, maar hoog in Bergen en Oostende. Transfers zijn immers interpersoneel, en niet regionaal. Transfers gaan van werkenden, Walen en Vlamingen, naar werklozen, Walen en Vlamingen. We kunnen die natuurlijk nadien regionaal berekenen en vaststellen dat er meer Waalse werklozen zijn dan Vlaamse en dat bijgevolg Wallonië netto-ontvanger is. Maar dat kan men evengoed zeggen van zes van de acht West-Vlaamse arrondissementen die eveneens netto-ontvanger zijn. De transfers gebruiken als basis voor separatisme kan dus wel vrij surrealistische neveneffecten hebben. En laat ons ook niet vergeten als Vlaanderen zich qua transfers van Wallonië (en van West-Vlaanderen) zou bevrijden, het via het Europese mechanisme toch zou blijven bijdragen aan de Europese armere regio's, inclusief Wallonië. Vanuit sociaal standpunt mogen we ook niet vergeten dat bijvoorbeeld de 8% voor Wallonië betrekking heeft op de globale bevolking. Het is natuurlijk niet zo dat iedere Waal "profiteert" van het Vlaamse manna. De afschaffing van de transfers zou de levensstandaard van de sociale uitkeringsgerechtigden in Wallonië doen dalen met 20%.

De transfers droogleggen zou dus de uitkeringsgerechtigde Walen het meeste treffen. Anderzijds bevestigt deze stelling dat de transfers hoofdzakelijk gebonden zijn aan de sociale politiek. Afsluitend kunnen we dan ook stellen dat de beste garantie opdat de transfers naar Wallonië zouden opdrogen, is dat de Waalse economie groeit en de werkgelegenheid er stijgt. Uit een simulatie van de denkgroep *In de Warande* blijft dat bij een participatiegraad van 70% (de zogenaamde Lissabondoelstelling) en gelijke arbeidsproductiviteit de welvaarts-kloof tussen Vlaanderen en Wallonië geheel is gedicht. Alsdan zouden de financiële transfers automatisch ophouden te bestaan. De beste garantie voor een duurzaam afbouwen van de transfers is dan ook dat Vlaanderen zoveel mogelijk meebouwt aan het economische herstel van Wallonië.

- Oorzaak twee: de inefficiëntie werking van de overheid

Eén derde van de transfers dient voor de financiering van de overheid. De inefficiëntie van de overheid, zoals wij aantoonen, maakt dat de Belgische overheden dezelfde *output* zouden kunnen genereren met slechts 66% van de middelen die zij daar vandaag voor inzet. Daartoe moeten wij een aantal heilige koeien durven slachten. We moeten daarbij aanvaar-

den dat wij de overheidsadministratie niet langer gebruiken als een afzetgebied voor sociaal dienstbetoon en als middel voor directe tewerkstelling wanneer de privé-arbeidsmarkt faalt; dat wij de overdreven rol van de kabinetten inperken (zoals in Vlaanderen trouwens voorzien in het kader van het *beter bestuurlijk beleid*) en de overlapping met de taken van de administratie vermijden en ten slotte dat wij zorgen voor een duidelijke taakafbakening tussen de verschillende regeringen.

De aanwending

Veel belangrijker dan ons te focussen op de drie euro, zouden wij ons moeten afvragen wat er mee gebeurt. En wat die boterham betreft, 15% van de Belgen leeft onder de armoedegrens. Zouden wij niet beter een sociale politiek ontwikkelen die dit probleem grondig aanpakt? Als wij daar nog aan toevoegen dat in 2050 één miljoen zeventienhonderdduizend Vlamingen ouder dan 65 jaar zullen zijn, en de afhankelijkheidsgraad veel groter zal zijn in Vlaanderen dan in Wallonië, dan plaatst dit het debat over het einde van de transfers in een ander perspectief. Trouwens: sowieso zullen wij onze solidariteit moeten voortzetten via de Europese kanalen, tenzij wij opteren om ons na de splitsing ook uit de Europese unie terug te trekken.

Wat wel cruciaal is, is het opzetten van een contrasolidariteit. Dit betekent dat de financiële transfers moeten leiden tot een duurzaam herstel voor de ontvangende regio. Donorregio's hebben dan ook inspraak in die mate dat zij kunnen eisen dat hun geld wordt gebruikt ter bevordering van ondernemerschap en innovatie, want dat zijn de pijlers van een welvarende regio die op die manier automatisch tewerkstelling zal creëren. Dit in tegenstelling tot een passief beleid gericht op het uitkeren van sociale vergoedingen en het in stand houden van bedrijven die geen toekomstvooruitzichten meer hebben. Subsidies mogen dus een regio niet in slaap wiegen, zoals een aantal economen terecht suggereerden, maar de gerichte aanwending ervan moet de fundamenten leggen voor een voorspoedige regio. Het transfermechanisme moet dan ook stimuli inbouwen die de verantwoordelijken in de Gewesten tot een meer oordeelkundig en dynamisch beleid aanzetten.

Transfers mogen daarbij geen contraproductief effect hebben en ervoor zorgen dat een regio op haar lauweren gaat rusten door de massale transfers die ze ontvangt. Een analyse van de Italiaanse onderontwikkelde gebieden kwam tot de conclusie dat deze regio's

geen stimuli hadden om zich te ontwikkelen zolang de subsidies van de Italiaanse overheid bleven stromen. Ook Waalse professoren had het over het in slaap wiegend effect van de transfers. Subsidies aan ondernemingen zijn slechts efficiënt als duidelijk wordt bepaald waarvoor ze dienen en als ze effectief het beslissingsgedrag (inzake investeringen, export,...) van de ondernemers beïnvloeden. Analoog mogen transfers tussen regio's geen blanco cheque zijn. De transfers moeten duidelijk dienen om het competitiviteitsniveau van de ontvangende regio op te krikken op een structurele manier. Het is de morele taak van de donor om daarop toe te zien.

Trouwens, zoals eerder gesteld, ook door de auteurs van het Manifest trouwens, is de beste manier om de transfers af te bouwen, de realisatie van een duurzame economische groei in Wallonië. Dit veronderstelt onder meer een mentale kentering, een ontwikkeling van de ondernemersgeest, een efficiënte overheid en een systematische valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek. Als door de combinatie van deze factoren de Waalse werkgelegenheidsgraad op het peil komt van de Vlaamse, zouden de transfers wegsmelten als sneeuw voor de zon. Een schatting van de grootte van de transfers in 2030 toont aan dat de transfers zo goed als verdween zouden zijn als de werkgelegenheidsgraad in Wallonië het Vlaamse niveau zou bereiken¹⁷.

Ik meen dan ook dat het meer zinvol is transparantie te eisen in de geldstromen en inspraak in de aanwending dan te blijven kibbelen over de exacte grootte van de transfers. Slechts op die manier kan de rationele onderontwikkeling, zijnde de onderontwikkeling die in stand wordt gehouden door de transfers, worden ingedijkt en het perverse effect van de transfers worden verijdeld.

Indachtig het adagio van de onlangs overleden Milton Friedman dat er niet zoiets bestaat als een gratis lunch mogen transfers geen blanco check zijn. De Vlamingen zouden moeten eisen dat de transfers in de eerste plaats gebruikt worden om de mentaliteit in Wallonië te veranderen. De politieke leiders, en vooral van de heersende *Parti Socialiste*, mogen niet langer de werkloosheid beschouwen als hun handelsfonds en ieder persoonlijk initiatief fnuiken. De verstikkende machtsgreep van de partij op de bevolking moet plaats maken voor een economie waar goesting om te werken en zin om te ondernemen de absolute prioriteit hebben.

De Walen zelf zijn niet lui, noch dom, zoals de clichés het stellen, maar de context waarin zij leven stimuleert hen onvoldoende om hun lot in handen te nemen. Ter illustratie verwijs ik naar de administratie economie in Wallonië. Toen ik adjunct-kabinetschef van dienst was bij minister Kubla, werkte ik dagelijks met hen samen

en ontdekte een gemotiveerde bende. Zij stelden dat zij weliswaar nooit eerder de kans hadden gehad aan initiatieven mee te werken. Toen ik Wallonië verliet zeiden ze mij dat het een verademing was dat hen zoveel werk werd gevraagd. Dat zij geapprecieerd werden voor wat zij deden. De werkdruk die ik op hen plaatste was voor hen veruit te verkiezen boven de gedwongen lethargie waarin zij meestal werden gedompeld. Mijn vertrek liet bij velen onder hen een wrange nasmaak omdat zij, zoals nadien bleek terecht, vreesden opnieuw in het immobilisme te verzeilen van voorheen.

Dit voorbeeld om te illustreren dat de meeste Walen er tegen aan willen gaan. Walen hebben een open visie maar de politisering zit zo diep dat de weerstanden die moeten overbrugd worden als men initiatief neemt vaak onoverkomelijk zijn. Dat Vlamingen zich denigrerend uitlaten en met productiviteitscijfers zwaaien om aan te tonen hoe onproductief die Walen wel zijn, brengt geen zoden aan de dijk. De fout ligt niet bij de doorsnee Waal die nochtans het slachtoffer zou worden van een stopzetten van de transfers. Het is op politiek niveau dat de boodschap moet worden vertaald dat arbeidsethos moet worden beloond en lethargie moet worden ontmoedigd. Naast het (federaal) wegwerken van de werkloosheidsval, moet ondernemerschap, in de breedste betekenis van het woord, worden aangemoedigd. Dat deze boodschap het niveau van de retoriek moet overschrijden en zich concreet moet vertalen in mobiliserende acties dat is wat de Waalse leiders zouden moeten doen als tegenprestatie voor de Vlaamse transfers. En dat is wat bonafide Vlamingen zouden moeten eisen met betrekking tot de aanwending van de transfers.

De aanwending moet dan ook op een transparante manier worden weergegeven. Waarom zouden de Waalse leiders niet jaarlijks een rapport opstellen met de aanwending van de transfers. Regio's die fondsen bekomen van de Europese Unie in het kader van de structuurpolitiek moeten toch ook jaarlijks een rapport over de aanwending van de fondsen maken. Pas op basis van dit rapport wordt beslist over de vrijmaking van de fondsen voor het volgende jaar. Vooraf worden ook duidelijk de doelstellingen in kaart gebracht.

Ter afsluiting: Realisme van het "antimanifest"

Wallonië heeft alle ingrediënten die het moet toelaten er economisch boven op te komen. Goed opgeleide arbeidskrachten, plaats om te investeren, omringd door beter presterende economieën en

arbeidsethos. De politieke leiders, de sociale partners en het onderwijs hebben een verpletterende verantwoordelijkheid om een proactief dynamisch beleid op punt te stellen dat niet zozeer gericht is op subsidies (het Marshall plan) maar op het ontwikkelen van innovatief gedrag, het stimuleren van ondernemerschap en het aanwakkeren van de zin om te arbeiden en initiatief te nemen. Vlamingen en Walen kunnen trouwens van elkaar leren want scoren beide zwak op die elementen. Deze benadering is te verkiezen boven een *juste retour* benadering. Immers, vergeten we niet dat het stopzetten van de transfers niet de politieke leiders zou treffen maar de meest behoeftige. Volgens simulaties leeft 15% van de Walen onder de armoedegrens. Dit cijfer zou 42% hoger liggen (22% dus) indien de transfer zouden stilvallen. De levensstandaard van sociaal uitkeringsgerechtigde zou, zoals wij eerder stelden, dalen met 20%. Transfers hebben dus niets te maken met interregionale solidariteit maar alles met interpersoonlijke solidariteit. En is dit niet één van de basiswaarden van ons verlicht Europa? Deze benadering is te verkiezen boven mimetisme van de klassieke politieke partijen die extremistische gedachten nahinken want reeds vaak is gebleken dat mimetisme in politiek oorzaak is van fatale beslissingen.

De mens is veroordeeld om vrij te zijn, was de bekende basisgedachte van de Franse existentialist Jean Paul Sartre. We zijn verscheurd tussen twee tegenwerkende passies, stelt de Tocqueville, we willen vrij zijn en geleid worden. De burger, of hij nu ondernemer is of werkloze, moet zijn lot in handen nemen. Een overheid heeft daarbij de taak een context uit te bouwen waar duizend bloemen kunnen bloeien. Of om het met de woorden van Hayek uit te drukken: *"Het is de taak van de overheid een bloeiende omgeving voor ondernemers te creëren waarin ieders kennis het best kan worden aangewend"*.

Een overheid die daarbij verstikkend of despotisch optreedt, gebaseerd op cliëntilisme en louche praktijken, bewijst noch haar bevolking noch de democratie een dienst. Ook politici zijn veroordeeld om vrij te zijn. De beste politici zijn daarbij ongebonden en los van eigen belang, stelde Plato al in zijn ideale Staat. Charismatische politici die algemeen belang boven eigen belang verkiezen, en solidariteit boven individualisme, is het beste dat we kunnen hopen voor België en haar regio's, maar zoals recente schandalen en stijgende betutteling aantonen is de weg nog heel lang.

Vanuit dit perspectief steeds de Walen etiketteren als een lui volk geeft een alibi aan de politici om de zondebok door te schuiven aan de bevolking die het slachtoffer is van een zeer oude politieke cultuur. In die zin bewijst het Warandemanifest geen goede dienst

maar riskeert een pervers effect te hebben. Daarentegen pleiten, zoals het antimanifest, voor een België dat gebaseerd is op de principes van efficiënte bestuur, nauwe samenwerking tussen de regio's en een bevoegdheidsverdeling op basis van een strikte toepassing van het subsidiariteitsprincipe zou wel een de meest realistische benadering kunnen zijn een win-win situatie zowel voor Vlaanderen, Wallonië als Brussel.

Referenties

- Aernoudt R., Vlaanderen - Wallonië, *Je t'aime moi non plus*, Roularta, 2006, 249 p.
- Denkgroep "in de Warande", *Manifest voor een zelfstandig Vlaanderen*, In eigen beheer, 2005, 252 p.
- Denis J. et Van Michel V., *Front Populaire Wallone*, 1935.
- De Tocqueville A., *Democracy in America*, Chicago (ed. 2004).
- Dutilleul Ph., *Bye-bye Belgium*, Quartier libre, 2006, 620 p.
- Fonteyn G., *Afscheid van Magritte*, Meulenhoff/Manteau, 2004.
- Fonteyn G., *Boerenpsalm, Waalse Boeren in Wallonië*, Manteau, 2006.
- Huwart J.Y., *Le second déclin de la Wallonie*, Editions Racine, 2007.
- Layard R., *Waarom zijn we niet gelukkig?*, Allen Lane, 2005.
- Kant I., *Kritik der reinen Vernunft*, Hamburg, Meiner Verlag, 1956

- Hayek F., *De weg naar moderen slavernij (The road to serfdom)*, Acropolis 1960.
- Marx K., *Le Capital (Das Kapital)*, in *Oeuvres, Economie, Pleiade*, ed. Rubel, 1986.
- Rawls J., *Theory of Justice*, Oxford, 1994, 350 p.
- Sartre J.P., *L'être et le néant*, Seuil, 1966.
- Van Dam D. en Nizet J., *Wallonie-Flandre, des regards croisés*, De Boeck, 2002
- Van Overtveldt J. en Janssens G., *A Brave New World – De verzwegen waarheden over de Belgische economie*, vkwmetena, oktober 2005.

- 1 Tijdens zijn bezoek aan Brussel op 82-jarige leeftijd; 16/3/2007.
- 2 J.Y. Huwart, *Le second déclin de la Wallonie*, Editions Racine, 2007, p. 16.
- 3 G. Fonteyn, *Afscheid van Magritte*, Meulenhoff/Manteau, 2004.
- 4 I. Kant, *Kritik der reinen Vernunft*, Hamburg, Meiner Verlag, 1956..
- 5 K. Marx, *Le Capital (Das Kapital)*, in *Oeuvres, Economie, Pleiade*, ed. Rubel, 1986.
- 6 G. Fonteyn, op. cit., p. 8.
- 7 Jean Denis et Victor Van Michel, *Front Populaire Wallone*, 1935.
- 8 Karel Vinck in D. Van Dam en J. Nizet, *Wallonie-Flandre, des regards croisés*, De Boeck, 2002, p. 45.
- 9 Sofie De Baere in *Knack*, 6 december 2006.
- 10 G. Fonteyn, *Boerenpsalm, Waalse Boeren in Wallonië*, 2006, p. 46.
- 11 Alexis de Tocqueville, *De la démocratie en Amérique*, p. 385.
- 12 Friedrich von Hayek, *The road to serfdom*, 1944.
- 13 Johan van Overtveldt en Geert Janssens, *A Brave New World, De verzwegen waarheden over de Belgische economie*, vkwmetena, oktober 2005, p. 77.
- 14 "Zwartkijken in le pays noir", in *Menzo*, juni 2005, p. 56-63.
- 15 "Record absolu pour le chômage wallon", *Trends-Tendances*, 9 novembre 2006.
- 16 Voor gedetailleerde cijfers en vergelijkende tabellen verwijs ik naar mijn boek *Vlaanderen-Wallonië, je t'aime moi non plus*, Roularta, 2006.
- 17 KBC, *Economische Berichten*, november 2000.

Vooruitblikken naar een nieuwe staatshervorming

Prof. Dr Bart Maddens

VVA Algemene ledendag 21 april 2007

Volgens trendwatchers beleven we momenteel een revival van de jaren tachtig, en soms lijkt het wel of we ook in de politiek een terugkeer van de jaren tachtig meemaken. De jaren tachtig, dat was in de eerste plaats de rooms-blauwe regering Martens V. Na meer dan tien jaar van communautaire hoogspanning begon vanaf 1981 een lange periode van communautaire stilstand. De staatshervorming was in veel opzichten onvoltooid en de belangrijkste lacune was het ontbreken van een statuut voor het Brussels Gewest. Het probleem van de exponentieel stijgende staatsschuld had dermate dramatische vormen aangenomen dat de regering Martens V zich verplicht zag om prioriteit te geven het economische herstelbeleid en de institutionele problemen voor onbepaalde tijd in het diepvriesvak te stoppen. Het gevolg was een relatief lange periode van communautair immobilisme. Maar naarmate die *stand-still* duurde kwam er ook steeds meer druk op de ketel om verder te sleutelen aan de staatsstructuur. Al snel bleek dat de economische problemen bij nader inzien ook communautaire problemen waren, denk maar aan de zogenaamde nationale sectoren. In oktober 1982 won een Franstalige fruitboer de verkiezingen in Voeren en zette daarmee een bizarre institutionele carrousel op gang, die de regering voortdurend in nauwe schoentjes bracht. Maar de voornaamste Vlaamse eis uit die periode was de splitsing van het onderwijs, dat al jarenlang op een Franstalig '*non*' botste.

In Vlaanderen werd er algemeen van uitgegaan dat er na de verkiezingen van 1985 een nieuwe grote staatshervorming op het getouw zou worden gezet, maar de staatshervorming van 1985 is er natuurlijk nooit gekomen. De Franstaligen weigerden de daartoe noodzakelijke lijst van te herziene grondwetsartikelen goed te keuren. En na de verkiezingen van 1985, die door de regeringspartijen met glans werden gewonnen, was het *business as usual*. Het communautaire diepvriesvak bleef dicht. Uiteindelijk heeft het geduurd

tot na de verkiezingen van 1987 voor die staatshervorming er uiteindelijk kwam. De Voerense carrousel was tot stilstand gekomen en de regering was op een punt beland dat men de kwestie niet meer verder voor zich uit kon schuiven. Het communautaire dynamiet dat zich jarenlang had opgehoopt kon enkel worden ontmijnd via een nieuwe, verregaande staatshervorming.

Hieruit blijkt dat de politici niet voor hun plezier aan een nieuwe staatshervorming beginnen, maar enkel als dat de enige mogelijkheid is om een politieke impasse te doorbreken. In 1985 was die impasse er (nog) niet en kon de regering de communautaire doos van Pandora nog even gesloten laten. In 1987 daarentegen bleek een grote staatshervorming de enige uitweg uit de Happart-crisis. De communautaire rust was echter van korte duur, want al in 1991 sloeg de vlam opnieuw in de pan met de crisis rond de wapenleveringen aan Saoedië-Arabië en de acute geldnood van de Franse Gemeenschap. En weer was er een staatshervorming nodig (het Sint-Michielsakkoord) om de druk van de ketel te halen. Ook in 2001 (Lambertmontakkoord) was een nieuw rondje staatshervorming onvermijdelijk. De Franstaligen hadden opnieuw meer middelen nodig voor hun onderwijs en bovendien was men wettelijk verplicht om in 1999 een nieuwe verdeelsleutel vast te leggen voor de onderwijsfinanciering. Daar kwam bij dat paars-groen geen meerderheid had in het Vlaams Parlement. Wijlen de Volksunie wilde die meerderheid enkel leveren op voorwaarde dat paars-groen federaal werk zou maken van een staatshervorming.

Een dwingende reden ?

Hamvraag is dus of er momenteel een soortgelijke dwingende reden is om opnieuw aan de staatsstructuur te sleutelen. Wie denkt dat het BHV-arrest van het Arbitragehof de politici tot een nieuwe staatshervorming dwingt, maakt zich illusies. De parlementen beslissen soeverein over de geldigheid van hun eigen samenstelling, en laten zich daarbij niet noodzakelijk veel gelegen aan wat de (Grond)wet voorschrijft. Van 1999 tot 2003 was de Senaat illegaal samengesteld. Volgens de Grondwet moest ten minste één van de Nederlandstalige senatoren een inwoner zijn van Brussel, wat niet het geval was. Geen haan die ernaar kraaide (op de CD&V-politici Hugo Vandenberghe en Brigitte Grouwels na). Nog een straffer voorbeeld: in 1985 haalde Toon van Overstraeten van de Volksunie een Kamerzetel in Nijvel, en was daarmee van rechtswege ook lid van de Franse Gemeenschapsraad en de Waalse Gewestraad. Daar

was juridisch geen speld tussen te krijgen, maar het stond de Frans-taligen niet aan dat een Vlaming (en dan nog wel een Oostfronter) in de beide raden zou zetelen, en daarom weigerden ze doodleuk zijn geloofsbrieven te aanvaarden. Exit Van Overstraeten.

Niets belet met andere woorden dat de Kamerleden ook in de toekomst volgens het halfslachtige en ongrondwettelijke kiesstelsel van 2003 zullen worden verkozen, maar dit neemt natuurlijk niet weg dat het hier om illegale en ongrondwettelijke verkiezingen gaat. Daarom heeft iedereen die de verkiezingen van 10 juni heeft geboycot, zoals de Vlaamse burgemeesters in de Rand en de burgers die om principiële redenen dienst weigerden als bijzitter in een stembureau, overschot van gelijk en verdienen zij onze volle steun.

Er zijn verschillende manieren voor de regering om verlost te raken van het dossier BHV zonder een nieuwe staatshervorming door te voeren. De meest eenvoudige manier is gewoon niets doen. Het "ergste" dat dan kan gebeuren vanuit Belgisch standpunt, is dat het Arbitragehof na de verkiezing van 2007 de hele kieshervorming van 2002 vernietigt, omwille van het feit dat in het vroegere Brabant geen 5%-drempel geldt en in de andere provincies wel. Maar in dat geval wordt voor de volgende Kamerverkiezing automatisch opnieuw de oude kieswet van kracht, net zoals dat in 2003 het geval was enkel voor Brabant.

De regering hoeft het echter zover niet te laten komen en kan zelf snel het oude kiesstelsel opnieuw invoeren. Het Arbitragehof heeft nooit moeilijk gedaan over de kieskring BHV in het vroegere kiesstelsel. Voor een regering die de communautaire doos van Pandora dicht wil laten is dat het gedroomde middel om snel (en met een gewone meerderheid) verlost te raken van het dossier. Daarbij mogen we ook niet vergeten dat de Franstaligen nooit vragende partij zijn geweest voor provinciale kieskringen. Het waren de Vlamingen, en dan vooral de VLD, die daar in 2002 op aanstuurden. Vandaar ook dat de Franstaligen alles gewoon bij het oude hebben gelaten voor de verkiezing van het Waals Parlement. Het mag dan ook duidelijk zijn dat de Franstaligen niet 'nee' zullen zeggen op een eventueel Vlaams voorstel om gewoon terug te keren naar de situatie van vóór 2002 en zich op die manier te ontdoen van het netelige BHV-dossier.

Een regering zonder Vlaamse meerderheid?

De kans dat CD&V-N-VA met een dergelijk scenario instemt is natuurlijk klein. En dan komen we automatisch terecht bij het scenario van een federale regering zonder Vlaamse meerderheid. Al in juni 2006 zinspeelde Herman de Croo op die mogelijkheid (*Het Nieuwblad* 27/6/2006) toen hij stelde dat de paarse meerderheid in de Kamer ruim genoeg is om zelfs een aanzienlijk zetelverlies te kunnen overleven. Het idee om na een verkiezingsnederlaag aan de macht te kunnen blijven zonder een nieuwe staats hervorming was voor de paarse partijen en het Belgische establishment te aantrekkelijk om zomaar aan de kant te schuiven. Alleen was men in de beste Belgische traditie van plan om de kiezer zoveel mogelijk in het ongewisse te laten daarover. We mogen Herman de Croo in zekere zin dankbaar zijn dat hij dit scenario een paar maanden vóór de verkiezingen uitdrukkelijk in de media-schijnwerpers heeft geplaatst, waarna SP.a en nadien VLD bijna niets anders konden dan het afschieten. Toch mag men daaruit niet te snel afleiden dat dit scenario is begraven. Natuurlijk is dit niet de eerste coalitie die men probeert te vormen, maar men zal dit scenario achter de hand houden en gebruiken als een stok achter de deur om CD&V-N-VA tot communautaire "redelijkheid" te dwingen. En als die partijen toch voet bij stuk zouden houden en niet zouden wijken voor het Franstalige 'non', en als de regeringsvorming daardoor maanden aansleept en uitmondt in een communautaire crisis, dan zou het scenario van een paars (-groene) regering zonder Vlaamse meerderheid wel eens werkelijkheid kunnen worden.

Er zal hoe dan ook heel wat spinwerk voor nodig zijn om zo een minderheidsregering verkocht te krijgen in Vlaanderen, maar dat is net waar paars goed in is. En we kunnen gemakkelijk raden hoe het zal klinken : is het nu wel het moment om het land in een institutionele crisis te storten nu het economisch juist wat beter gaat ? Valt een Vlaamse minderheidsregering niet te verkiezen boven een aanslepende communautaire regeringscrisis, aangestookt door de 'omfloerste separatisten' van CD&V ? En trouwens, aangezien de regering toch paritair is samengesteld, is het dan zo erg als er in Vlaanderen geen meerderheid is ? Zeker wanneer de Vlamingen als compensatie de eerste minister mogen blijven leveren. . .

Vijf radicale resoluties

Vanuit Vlaams oogpunt is het meest wenselijke scenario bij de coalitievorming dat de Vlaamse partijen gewoonweg uitvoeren wat in het Vlaamse regeerakkoord staat en met de vijf resoluties van het Vlaams Parlement naar de onderhandelingen stappen. Met die resoluties is het natuurlijk een beetje zoals met wetenschappelijke standaardwerken : hoe meer ze worden geciteerd, hoe minder ze worden gelezen. Wie toch de moeite doet om die resoluties te lezen zal merken dat ze nog steeds verrassend radicaal zijn. Het gaat hier niet om een beperkte aanpassing van de instellingen of een kleine herschikking van de bevoegdheden, maar wel om een fundamentele hertekening van de Belgische staat op basis van twee deelstaten, met een ondergeschikte positie voor Brussel. De resoluties sturen bovendien aan op een zeer verregaande bevoegdheidsoverdracht naar de deelstaten. Zo zouden onder meer de volledige personenbelasting, de normerings-, uitvoerings- én financieringsbevoegdheid betreffende het volledige gezondheids- en gezinsbeleid naar de deelstaten moeten worden overgeheveld.

De in de vijf resoluties opgesomde eisen moeten worden beschouwd als breekpunten voor het verder in stand houden van een Belgisch staatsverband. Van de Vlaamse politici mag worden verwacht dat ze dit ook duidelijk maken aan de Franstalige gesprekspartners. Dit betekent concreet dat het verder in stand houden van België maar zinnig is op voorwaarde dat het op een ordentelijke manier wordt georganiseerd en dat er een einde komt aan het huidige institutionele imbroglio. Op voorwaarde ook dat de deelstaten alle nodige bevoegdheden krijgen om een eigen beleid te voeren én te financieren, op voorwaarde dat de solidariteit transparant wordt gemaakt en herleid wordt tot redelijke proporties. Cruciaal is tenslotte ook dat de Franstaligen eindelijk het territorialiteitsbeginsel in al zijn consequenties aanvaarden en een einde maken aan hun agressief taalimperialisme in de Vlaamse Rand rond Brussel. Als die essentiële voorwaarden voor de Franstaligen onaanvaardbaar zijn, dan heeft het geen zin meer om het Belgische staatsverband te handhaven en nog een Belgische regering te vormen. In dat geval is het beter om—naar de bekende woorden van een gewezen Sp.a-Spirit Senator—naar de notaris te gaan en te scheiden.

De kans dat dit tweede scenario werkelijkheid wordt is natuurlijk klein tot onbestaande, ook al is dit het scenario van het Vlaamse regeerakkoord. In de aanloop naar de verkiezingen hebben de Vlaamse partijen nog amper naar de vijf resoluties van het Vlaams

Parlement verwezen. Reeds tijdens de RTBF-uitzending vanuit Gent (7/3/2007) was trouwens al duidelijk gebleken dat geen enkele politicus van de drie traditionele partijen nog ten volle achter de resoluties staat. Een goed verstaander had al lang vóór de verkiezingen begrepen dat de politieke wil voor een verregaande staatshervorming vandaag veel kleiner is dan dat in 1999 het geval was. In de plaats van de vijf resoluties, met een ondubbelzinnig, goed onderbouwd en langdurig voorbereid Vlaams eisenpakket, is er in de aanloop naar de verkiezingen een bijna ondraaglijke *flou artistique* ontstaan rond de staatshervorming. Er bestaat de grootste onduidelijkheid over wat de Vlaamse politici nu precies willen. Het is precies die onduidelijkheid die de Franstaligen zo op de zenuwen werkt, en men kan ze wat dat betreft geen ongelijk geven. Wat betekent het 'confederalisme' dat sommige partijen voorstaan precies? Wat betekent een 'sociale' staatshervorming? *Quid* met de splitsing van de gezondheidszorg en de kinderbijlagen, en de financiering ervan? *Quid* met Brussel?

Goed nieuws en slecht nieuws

Precies die *flou artistique* belooft weinig goeds voor die nieuwe staatshervorming, als die er ooit komt. Het meest waarschijnlijke scenario is dan ook wat ik het goed nieuws-slecht nieuws scenario zou willen noemen. Het goede nieuws zal wellicht zijn dat er toch een staatshervorming komt, maar het slechte nieuws zal zijn dat het een mini-hervorming wordt, die hoogstens wat morrelt aan de bestaande staatsstructuur en zelfs nog niet in de buurt komt van wat in de vijf resoluties wordt geëist, maar wel een aantal voor Vlaanderen onaanvaardbare toegevingen inhoudt.

Het goede nieuws zal misschien wel zijn dat BHV wordt gesplitst, maar in ruil daarvoor zullen vermoedelijk de faciliteiten worden uitgebreid en zullen de Franstaligen een inschrijvingsrecht krijgen in een groot deel van Vlaams-Brabant. We mogen immers niet vergeten dat de lijst van toegevingen die de Vlaamse liberalen en socialisten in mei 2005 bereid waren te doen, in ruil voor zelfs maar een gedeeltelijke splitsing van BHV, hallucinant lang was. En de Franstaligen zouden wel goed gek zijn om die Vlaamse bijna-toegevingen niet opnieuw op de onderhandelingstafel te leggen. Onvermijdelijk zal zich dan ook de vraag opdringen of we met een dergelijk gesjacher niet van de regen in de drop terecht zullen komen, en of het *status quo* uiteindelijk niet te verkiezen zal zijn boven een BHV-splitsing met onaanvaardbare toegevingen.

Het goede nieuws zal allicht zijn dat Vlaanderen een aantal nieuwe bevoegdheden krijgt, wellicht vooral op het terrein van het tewerkstellingsbeleid, maar deze bevoegdheden zullen ongetwijfeld weer op een halfslachtige manier worden toegekend, met veel uitzonderingen en vage formuleringen, met allerlei loze beloften over toekomstige bevoegdheidsverdelingen (denk aan de ontwikkelings-samenwerking die normaal al in 2004 een Vlaamse bevoegdheid had moeten zijn), met hopeloos ingewikkelde constructies die door een steeds kleiner wordend kransje van constitutionalisten worden begrepen. Het slechte nieuws zal wellicht ook zijn dat niet of nauwelijks geraakt wordt aan de miljardentransfers van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel. Nog meer slecht nieuws zal zijn dat bepaalde bevoegdheden—bijvoorbeeld de buitenlandse handel—weer worden ontnomen aan Vlaanderen. Dit zal gebeuren onder het mom van een grotere efficiëntie, maar in werkelijkheid om het Belgische establishment te sussen en te vriend te houden, en om een aantal lintjes en adellijke titels veilig te stellen.

Te vrezen valt ook dat bij de staatshervorming opnieuw het politieke akkoord van 2002 uit de kast wordt gehaald. Dat akkoord voorzag in een paritaire Senaat, bevoegd voor onder meer het ratificeren van internationale verdragen. Vooral de internationale en Europese bevoegdheden van de deelstaten zijn het Belgische establishment sinds lang een doorn in het oog, en het ziet er dan ook naar uit dat we ons vooral op dat vlak mogen verwachten aan een unitaire recuperatie.

Het slechte nieuws kan tenslotte ook zijn dat de Vlaamse verkiezingen voortaan zullen samenvallen met de federale, en dus de facto worden afgeschaft als aparte verkiezingen. Op die manier zou de ultieme natte droom van veel politici werkelijkheid worden: dat ze zich vijf jaar lang ongestoord in het pluche kunnen nestelen, zonder door de kiezers te worden lastig gevallen.

Een gammele boot

De kans lijkt hoe dan ook groot dat het institutionele aanmodderen, waarmee we nu al 35 jaar bezig zijn, nog een tijdje aanhoudt. Bekeken vanuit een breder perspectief komt dat omdat de Belgische en de Vlaamse krachten elkaar als het ware in evenwicht houden. Aan de ene kant is er het Belgische politieke en economische establishment dat al het mogelijke doet om België bijeen te houden en het Vlaams-nationalisme te demoniseren en te criminaliseren, en

daarbij zelfs (ik druk me voorzichtig uit) steeds meer de grenzen opzoekt van wat in een normale democratische samenleving nog als aanvaardbaar kan worden beschouwd. De belangrijkste Vlaamse tegenkracht is niet zozeer de Vlaamse Beweging, maar wel de groeiende maatschappelijke en culturele divergentie, het steeds verder uiteendrijven van de Vlaamse en de Franstalige publieke opinie, waardoor er geen maatschappelijk draagvlak meer bestaat voor unitaire Belgische partijen en steeds minder voor een unitaire regering.

Hoe lang kan die Vlaams-Belgische krachtmeting nog duren? Het is een beetje zoals met een gammele en lekke oude boot. Die kun je wel nog een tijdje drijvende houden met wat oplapwerk. Tenminste zolang de zee kalm blijft, en er geen storm opsteekt. De rammellende en tot en met inefficiënte institutionele constructie die België is kan best wel nog een eindje blijven functioneren, zolang de economische context relatief rooskleurig is, maar het is zeer de vraag of het Belgische institutionele "model" een zware economische crisis zou overleven. Op dat moment zou de institutionele inefficiëntie wel eens tot een ultieme blokkering kunnen leiden, en zal voor België het uur van de waarheid slaan. Op dat moment lijkt me de kans reëel dat het zwaartepunt van de staatsmacht naar de deelstaten zal verschuiven, en we uiteindelijk in een situatie zullen terechtkomen waarbij Vlaanderen en Wallonië aparte deelstaten worden van de Europese Unie.

Deze gedachtegang leidt onvermijdelijk tot de conclusie dat de realisatie van het Warandemanifest niet echt voor morgen of overmorgen is. De paradox is dat het manifest pas realiteit zal worden wanneer het niet beter maar wel (economisch gezien) slechter zal gaan in België en dus ook in Vlaanderen, wanneer de gammele Belgische boot in woelig maatschappelijk en economisch vaarwater terecht komt. Op dat moment zou België wel eens snel geschiedenis kunnen worden, maar voor hetzelfde geld kan het nog decennia duren voor het zover is.

Beleidslijnen voor een beter Vlaanderen middels de Staatshervorming

Gesprek met prof. Dr Jan De Groof

Voor de druk bijgewoone algemene ledendag van het '*Verbond van Vlaamse Academics*' (V.V.A.), welke vorige week plaatsgreep in Antwerpen, hield Prof. dr. Jan De Groof (Europacollege te Brugge en Tilburg Universiteit) een toespraak over de nakende staatshervorming.

"Wat men ook bewere", zo startte hij zijn toespraak "géén fase van de staatshervorming hoeft het definitief sluitstuk te betekenen van het federale België. Staatsinrichting blijft een dynamisch proces".

Aan elk van de opeenvolgende fasen, sedert 1970, ging een reeks van communautaire hervormingen vooraf die de federale staatsstructuur onafgewerkt lieten. In een vorig leven, als jong juridisch kabinetsattaché, had De Groof nog de eerste stappen mogen meemaken van de "voorlopige gewestvorming",—de wet PERIN-VANDEKERCKHOVE dd. 1 augustus 1974—onder de hoede van Rika De Backer, voorzitter van het Ministerieel Comité Vlaamse Aangelegenheden (M.C.V.A.), en haar kabinetschefs, Omer Coenen, Johan Fleerackers en Jean-Luc Dehaene. De toen voorafgaande regeringen telden wel twee Ministers van Nationale Opvoeding, twee Ministers van Cultuur en twee Staatssecretarissen voor Streek-economie, maar het Belgisch bestel verhinderde een verantwoordelijk en zelfstandig beleid. Later was De Groof op het CEPESS, het Studiecentrum van de christen-democratische partij en bewegingen, onder meer belast met staatshervorming als opvolger van André Alen en ook betrokken bij de *derde* staatshervorming, vnl. de grondwetsbepaling van 15 juli 1988 (onderwijs, Arbitragehof).

Eén der redenen voor de quasi-totale opsplitsing van het onderwijs (eerste fase), de hervorming van het Arbitragehof en de financieringswet (tweede fase)—zo betoogt hij—was de kennelijke *onmacht* om nog tot een besluitvorming te komen in de (nationale) Ministerraad en de onwil vanuit bijvoorbeeld het Franstalig onderwijsdepartement om maandelijks correcte weddenstaten van

het personeel af te leveren. "Een structureel gebrek aan transparantie is zelden de drager van verdere staatsontwikkeling".

Het specifiek Belgisch federaal model zal in de toekomst gekenmerkt moeten worden door de behoefte aan zelfstandigheid teneinde de volle *verantwoordelijkheid* te kunnen nemen en door het zoeken naar vormen van samenwerking tussen de autonome deelstaten. Een "coöperatief federalisme" in meerdere richtingen dus. "Verantwoordelijkheid, voor een zorgzame samenleving, efficiënt bestuur worden beter niet louter gehanteerd in een fraai discours maar ook getoetst op hun radicaliteit. Daarom beschikken we niet over de luxe van tijd! Men hoeft niet zolang te wachten als de parlementaire verslaggever die, reeds einde 19de eeuw, zijn persartikelen steevast begon met de volgende aanhef: "... In afwachting dat ze zou worden afgeschaft, is de Senaat opnieuw deze week ter zitting ...!"

Hoe luidde de kernboodschap van Prof. Jan De Groof? "Een beter beleid voor een solidaire samenleving, maakt slechts kans door een grotere responsabilisering op het gepaste niveau en dus door overdracht van bevoegdheden en sociaal-economische hefboomen naar Vlaanderen".

Het realiseren van een langetermijnstrategie om welvaart wezenlijk te activeren en dienstbaar te maken voor meer welzijn, is hoogstnoodig. Als auteur van de drie *Lentemanifesten voor een Staatshervorming*, samen met Roger Dillemans, Jef Roos, Theo Peeters, Danny Pieters en Koen Algoed, betoogt hij dat het bestaande chaotisch institutionele kader hiervoor geen soelaas meer kan bieden. De *Lentemanifesten*, overigens te consulteren op de website van V.V.A., werden telkens ondertekend door een ruime schare aan academici en personaliteiten uit de socio-economische sfeer. De nieuwe ingrijpende staatshervorming is onontbeerlijk, om tegemoet te komen aan de te grote verschillen, ook in overtuigingen, voorkeuren en beleidsopties, tussen het Noorden en het Zuiden van het land, en vervolgens om te breken met het *consumptiefederalisme* zodat Gewesten en Gemeenschappen eindelijk voor hun financiële verantwoordelijkheid worden geplaatst. Wat vooropstaat in de nieuwe staatshervorming is het verwezenlijken van echte financiële verantwoordelijkheid voor de deelstaten. Door fiscale autonomie moeten zij verantwoording afleggen ten aanzien van hun eigen burgers. Dat leidt tot minder verspilling van overheidsmiddelen. Nu geldt het tegendeel: '*representation without taxation*'. Die middelen kan de Gemeenschap best gebruiken voor uiterst dringende noden (wegwerken van de armoede, de opvang van hulpbehoevenden, de betaalbaarheid van pensioenen en gezondheidszorg, investeringen

in innovatief onderzoek).

Een recent rapport van 'Ceder', de christen-democratische studiedienst, voegde hieraan berekende dat het BBP per inwoner in Vlaanderen zo'n 40% hoger ligt dan in Wallonië. De groeiversnelling is dus vooral in Wallonië erg noodzakelijk, aldus geciteerd rapport. Inzake werkgelegenheidsgraad geldt een verschil dus van 9%. Wallonië slaagt er tot nu toe niet in om de kloof met Vlaanderen te dichten: in 1999 bedroeg het verschil 4,6%. In 2005 was dit opgelopen tot 8,8%. Ook Brussel kampt met een erg lage werkgelegenheidsgraad (54,8% in 2005). Het probleem van de te lage private tewerkstelling in Wallonië en Brussel uit zich in het grote aandeel van overheidstewerkstelling in de totale werkgelegenheid: respectievelijk 22% en 25,7%. In Vlaanderen is dit aandeel gelijk aan 15,3%. Ook de werkloosheid bleef op een zeer hoog niveau steken: 8,3% van de beroepsbevolking in 2006. In Vlaanderen daalde de werkloosheidsgraad van 5,5% naar 5,2%. In Wallonië bleef de werkloosheidsgraad ongeveer *status quo* op 11,8%, in Brussel was er zelfs een verslechtering tot 17,7%. Wallonië was goed voor 45% van alle Belgische werklozen, Vlaanderen voor 40% en Brussel voor 16% (Bron: verslag HRW 2006). Het verschil in welvaartscreatie tussen de regio's is ontstellend groot. Dat vertaalt zich (bijvoorbeeld) in een twintigste plaats voor België in de *ranking* van het '*Wereld Economisch Forum*', terwijl Vlaanderen zich in de top vijf nestelt.

Zoals betoogd in het laatste *Lentemanifest*, betekent een nieuwe staatshervorming concreet het realiseren van volgende tien punten: *een defederalisering van het wetenschappelijk onderzoek, de gezondheidszorg, het gezinsbeleid, het arbeidsmarktbeleid met de loononderhandelingen, de werkloosheidsuitkeringen, het veiligheidsbeleid en de organisatie van de rechtsbedeling, meer fiscale autonomie in de personen- en vennootschapbelasting alsook een transparant systeem van transferten*. Voor Brussel een aangepast statuut met een belangrijke, gezamenlijke aansturing door de deelstaten.

Om deze institutionele veranderingen mogelijk te maken, dienden een aantal artikelen uit de grondwet voor herziening vatbaar verklaard. Hierbij moet, aldus De Groof, ook aandacht gaan naar het wegwerken van een aantal anomalieën in de huidige bevoegdheidsverdeling (zoals de leerplicht en het pensioen van het onderwijspersoneel) en van de onvoldoende betrokkenheid van de deelstaten bij het energiebeleid, de transportnetwerken en de telecommunicatie. Maar bijzonder vergaande hervormingen kunnen ook zonder herziening van de Grondwet (met inbegrip van de telecommunicatie, de private huurregelingen, het familiaal vermogensrecht, de terri-

toriale rechterlijke organisatie met uitzondering van de hoven van beroep, 'de' economie, het energiebeleid, het tewerkstellingsbeleid en in mindere mate voor de lokale besturen, openbare werken en vervoer. Uitzonderingen op de principiële bevoegdheden van de gemeenschappen in zake gezondheidsbeleid en bijstand aan personen kunnen worden geschrapd.

Het denken over de staatshervorming hoeft zich, volgens Jan De Groof, echter niet te beperken tot de rol van het federale en het regionale/communautaire niveau. "Subsidiariteit" spreekt in beide richtingen, ook naar onder meer krachtige lokale overheden. Heel wat uitgangspunten, verwoord in een recent opiniestuk over een "sociale staatshervorming" van Frank Vandenbroucke kunnen worden gedeeld maar niet steeds de conclusies. Zo moet een *sterke* overheid, waarvoor de Vlaamse Minister terecht pleit, ook leiden naar een meer *verantwoordelijke* overheid. Hij breekt er een lans om één van de vier functies van de moderne verzorgingsstaat (verzekeren, verzorgen, verheffen en verbinden), met name de verbindingsfunctie, te leggen bij de overheden die het dichtst bij de mensen staan, de gemeentelijke en subregionale overheden.

Meerdere bevoegdheidspakketten moeten ook aan de Europese Unie worden overgedragen en voor Prof. Jan De Groof niet alleen defensie, een bepaalde fiscaliteit, milieu, wetenschappelijk onderzoek. Het concreet en becijferd bewijs voor de meerwaarde van een Europees beleid draagt overigens het beste bij tot een verminderd *euro-scepticisme*. Maar ook regionale verbonden kunnen borg staan voor een doelmatig bestuur. Een Vlaams jurist heeft ooit opgemerkt dat instellingen de onweerstaanbare strekking hebben om zich te bestendigen, ook wanneer niemand nog goed weet waartoe ze effectief kunnen dienen. De Groof focust op "Benelux"! Op het recent colloquium, eveneens in Antwerpen, ingericht door de *Orde van den Prince*, betoogde Jan De Groof dat alvast om meerdere redenen het Benelux-verdrag achterhaald is

Tegelijkertijd pleitte hij voor het behoud van de voortrekkersrol van Benelux, niet enkel om het behoud van het *acquis* inzake merkenrecht en intellectuele eigendommen, een betere jurisdictionele regeling in de schoot van Benelux voor de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, maar ook voor het onttrekken aan het Belgische niveau van enkele belangrijke materies en het optillen ervan tot een nieuwe Benelux-bevoegdheid, en hij noemde onder meer het Belgisch mededingingsrecht. De drie landen kunnen de vernieuwing van het Benelux-verdrag aangrijpen om het mededingingsrecht binnen hun jurisdictie harmoniseren, één krachtige Mededingingsautoriteit op te richten in de plaats van drie en

het huidige Benelux-Gerechtshof de bevoegdheid toe te kennen de eenvormige interpretatie (en toepassing) ervan te garanderen als exclusieve beroepsinstantie. Dit is, aldus De Groof, ten voordele van de bedrijven, van de consument, van de efficiëntie en waarborgt meer (door Europa vereiste) onafhankelijkheid van de politiek,—bedilzucht immers is vooral in België een heuse kwaal. Het opent ook de mogelijkheid om hinderlijke sectoriële wetgeving te laten verdampen (telecom, post, energie, ...) teneinde de concurrentie van de macht te benaarstigen.

Een ander gebied waar de Europese regelgever veel beleidsvrijheid aan de lidstaten overlaat en waar de Benelux een rol kan spelen betreft het complex van beleidsterreinen met betrekking tot *asiel*, *immigratie* en *integratie*.

Gebruikmakend van de beleidsruimte die de Richtlijn 2003/86/EG inzake het recht op gezinshereniging (waaronder ook gezinsvorming valt) aan lidstaten toestaat, heeft Nederland bijvoorbeeld regelgeving afgekondigd die het voor ingezetenen in Nederland zeer moeilijk maakt om een partner uit een niet EU-land naar dit land te halen. Onder het vigerende recht moeten deze gezinsvormers aan vier cumulatieve eisen voldoen. De Nederlandse ingezetenen moeten (1) adequate huisvesting, (2) een maandelijks inkomen van 120% van het minimumloon, en (3) de minimumleeftijd van 21 hebben. De vierde eis geldt voor hun aanstaande partners: zij moeten zowel vóór als na hun komst naar Nederland voor een inburgeringstest slagen. Het gevolg hiervan is dat België waar de eisen voor gezinsvorming veel minder restrictief zijn, naast de welbekende toestroom van fiscale asielzoekers, nu ook een aanzienlijk groot aantal trouwlustigen uit Nederland moet opvangen. Hun komst heeft met name voor Antwerpen voor aanzienlijke problemen geplaagd, zonder dat de autoriteiten aldaar over enig juridisch instrument beschikken om adequate maatregelen ertegen te treffen. Na zijn kennismaking van het Deense model, heeft de Belgische minister van Binnenlandse Zaken gesteld dat een verstrenging aan de orde is, maar het beleid heeft kennelijk hieruit nog geen conclusies getrokken.

Dit voorbeeld vormt een welhaast perfecte illustratie voor de noodzaak om de regelgeving betreffende het asiel-, immigratie-, en integratievraagstuk binnen de Benelux eveneens te harmoniseren. Het gaat hier immers om een letterlijk grensoverschrijdend probleem dat, indien een gezamenlijk aanpak door de Benelux-partners uitblijft, gemakkelijk tot een heilloze concurrentiestrijd om de meest restrictieve vreemdelingenregelgeving tussen hen zal leiden. De harmonisatie van het vreemdelingenrecht dient dan ook één van de hoofdbestanddelen te zijn van het te vernieuwen Benelux-verdrag,

Vivat Academia 135
zo pleitte nog De Groof.

De toekomst van de Benelux moet, met andere woorden, niet gezocht worden in de *high politics* van de idealen, maar in de *low politics* van de alledaagse praktijk.

De negers van Europa

Mr Drs Frank Judo

...zo omschreef de toenmalige ondervoorzitter van de Vlaamse Volksbeweging de Vlamingen, toen in 1966 een "Meredith-mars" Vlaanderen doorkruiste om steun te betuigen aan de splitsing van de Leuvense universiteit. De poging om aansluiting te vinden bij het wereldwijde studentenprotest en de Amerikaanse burgerrechtenbeweging was meer dan duidelijk, en die duidelijke wil om de tijdgeest niet uit het oog te verliezen kan worden beschouwd als een constante in de geschiedenis van de VVB.

Dat is althans een van de conclusies die uw recensent meent te mogen trekken uit het monnikenwerk dat Patrick Deboever en Peter van Windekens over de geschiedenis van deze Vlaamse strijdvereniging hebben verricht. Van de aandacht voor subregionale problemen, over de opeenvolgende pogingen groepen die traditioneel minder Vlaamsgezind heetten aan te spreken, tot een aansluiting bij het neoliberale klimaat van de jaren '90, steeds opnieuw hebben de voordieners en voordoeners van de VVB nieuwe terreinen voor strijd en debat gezocht. Soms met succes, zoals toen eerste minister Eyskens in 1958 een aantal passages uit het VVB-programma overnam in de regeringsverklaring van zijn kabinet. Soms ook moeizamer, zoals toen een belangrijk deel van de eigen achterban een taak als gezelligheidsvereniging belangrijker vond dan de statutaire opdracht vorm te geven aan de Vlaamse ontvoogding.

Al deze elementen, en nog veel meer, worden door de auteurs als het ware in twee richtingen doorkruist. Een chronologisch overzicht biedt jaar per jaar een keuze van hoogtepunten in de werking van de vereniging, terwijl een artikel over "bekende leden en hun netwerken" aan de hand van menselijke verhalen dezelfde feiten in een ander daglicht stelt. Zo leren we onder meer dat de confederale idee en de onafhankelijkheidsgedachte erg kort na elkaar werden gelanceerd door leidinggevendenden in diezelfde VVB. Eerder waren het ook VVB-kringen die het begrip "unionistisch federalisme" hadden gesmeed. Alleen al deze vaststelling toont aan dat de invloed van deze vereniging op de recente geschiedenis van ons land niet onderschat kan worden, zodat het des te meer verbaast dat niemand eerder het initiatief had genomen haar verhaal te schrijven.

De historische kern van het boek is een haast onuitputtelijke bron van feitelijke gegevens (al zijn er soms sporen van haastwerk te bemerken, zoals wanneer professor Marcel van Meerhaege plots wordt omgedoopt tot dokter Jan van Meirhaeghe—hetgeen overigens voor geen van beiden beledigend is...). Ook de vraaggesprekken met oudgedienden van de vereniging sluiten mooi aan bij de hoofdmacht, al was het maar omdat de geïnterviewden herinneringen aan concrete personen verbinden met overwegingen over de meer globale evolutie van de Vlaamse Beweging.

Minder vanzelfsprekend is de band met een zestal meer bespiegelende bijdragen, van de hand van filosofen, politieke wetenschappers, journalisten en directe betrokkenen. Op een enkele uitzondering na zijn die alle het lezen zeker waard, maar ze lijken meer thuis te horen in een andere band van het type "congresboek". Toch is net een van deze teksten, namelijk de bijdrage van Mark Deweerdt over de verhouding tussen de media en de Vlaamse Beweging hét stuk dat elke maatschappelijk bewuste Vlaming zou moeten lezen in dit boek. Deweerdt overstijgt namelijk de klassieke benadering van wederzijds wantrouwen die tussen beide genoemde polen is gegroeid door ons attent te maken op de groeiende complexiteit van het communicatielandschap. Als zijn tekst, gecombineerd met het overzicht van de VVB-geschiedenis, ertoe kan leiden dat de gevierde vereniging eens te meer aansluiting weet te vinden bij de tijdsgeschiedenis, is dit boek een nuttige investering geweest.

N.a.v. Peter van Windekens (ed.), *Wij betogen. Vijftig jaar Vlaamse Volksbeweging 1956-2006*, Kapellen, Pelckmans, 2006, ISBN 978 90 289 4127 4

Over de auteurs

Lic. Rudy Aernoudt is secretaris-generaal van het departement economie, wetenschap en innovatie van de Vlaamse overheid. Hij studeerde economie en wijsbegeerte aan de KU Leuven en Europese economie aan het Brugse Europacollege. Daarna was hij onder meer hoofdbestuurder economie bij de Europese Commissie, adjunct-kabinetschef van de Waalse minister voor economie en kabinetschef van diens Vlaamse evenknie.

Prof. Dr Jan de Groof is doctor in de rechten en hoogleraar aan het Europacollege te Brugge en het TIAS te Tilburg. Daarnaast is hij regeringscommissaris bij de universiteiten van Hasselt en Antwerpen.

Mr Drs Frank Judo is hoofdredacteur van Vivat Academia.

Prof. Dr Bart Maddens is hoofddocent aan de faculteit politieke en sociale wetenschappen van de KU Leuven. Hij studeerde Germaanse filologie en politieke wetenschappen aan diezelfde universiteit en publiceerde over uiteenlopende onderwerpen als partijfinanciering, partijstrategie, staatshervorming en kiesstelsels.

Activiteitenkalender

► Antwerpen

<http://vvacademici.org/VVA-Antwerpen.html>
Jan Van Reeth, sirati@belgacom.net
Evelien Lust, evelien.lust@telenet.be

Dinsdag 9 oktober 2007

Openingsvergadering

► Brugge – Oostkust – Houtland

<http://users.telenet.be/vva-brugge>
Leo Derynck, leo.derynck@skynet.be
Eric Vienne, vva.brugge@telenet.be

Woensdag 8 augustus 2007

Zomerwandeling in Waardamme

Woensdag 22 augustus 2007

Fietstocht

Zondag 26 augustus 2007

Vriendenuitstap naar Oudenaarde

Zondag 30 september 2007

Opening academiejaar 2007-2008 met bezoek aan de haven van Zeebrugge

► Brussel

<http://vvacademici.org/VVA-Brussel.html>
Robrecht Vermeulen, robrecht@drvermeulen.com
Christiane Weyers, judo.weyers@belgacom.net

Zaterdag 22 september 2007

Daguitstap naar het front van WO I

Donderdag 18 oktober 2007

Voordracht door prof. Frank Fleerackers over *Beter Nederlands, beter Vlaanderen*, De Warande (Brussel)

Zaterdag 10 november 2007

Bezoek aan de tentoonstelling *Rubens, een genie aan het werk*, Museum voor Schone Kunsten (Brussel)

► Campinia

<http://users.telenet.be/vva-brugge>
Jan Goris
Jaak Peeters, peeters.jaak@telenet.be

► Klein-Brabant

<http://users.skynet.be/vva-kleinbrabant>
Wim Van der Donckt
Jan-Pieter Haems, janpieter.heams@scarlet.be

► Kortrijk

<http://vvacademici.org/VVA-Kortrijk.html>
Paul Thurman, paul.thurman@kulak.ac.be
Paul De Meester, mirodancreation@skynet.be

► **Leuven**

<http://members.chello.be/sf15013/VVA-Leuven>
Danny Blockmans
Peter Van Windekens, peter.vanwindekens@vvb.org

► **Limburg**

<http://users.telenet.be/vvalimburg>
Milka Tombal, vvalimburg@telenet.be
Ghislain Duchâteau, ghislain.duchateau@telenet.be

► **Oostende**

<http://users.telenet.be/vva-oostende>
Els Taelman, elstaelman@hotmail.com
Luc D'Hoore, suzannededytsche@hotmail.com

► **Oost-Vlaanderen**

<http://users.skynet.be/vvaovl>
Reinhart Verschoore, reinhart.verschoore@UGent.be
Walter De Gryze, walterdegryze@fulladsl.be

► **Taxandria**

<http://vvacademici.org/VVA-Taxandria.html>
Paul Verdurme, verdurme.bvba@scarlet.be
Tine Van Dorpe, rudi.pelckmans@telenet.be

► **VVA-jongeren**

<http://www.vvajongeren.be>
Els Strobbe, apo.strobbee@omegapharma.net
Steve Bisschop, stevebisschop@belgacom.net

Het VVA ontstond begin vorige eeuw als groepering van regionale oud-studentenkringen en heeft tot doel:

- culturele en maatschappelijke vorming ;
- verspreiding van wetenschap en cultuur ;
- behartiging van de belangen van academici, in het bijzonder het universitair onderwijs en onderzoek en permanente vorming ;
- ijveren voor verdere Vlaamse ontvoogding en ontplooiing van de Nederlandse cultuur.

Er zijn VVA-afdelingen in Oostende, Brugge, Kortrijk, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Taxandria, Klein-Brabant, Campinia, Brussel, Leuven-Hageland en Limburg.

Algemeen secretariaat

Rita WARDENIER

adres: Waversesteenweg 288, 1040 Brussel

gsm: 0472 89 33 99

fax: 02 412 42 00

e-mail: rita.wardenier@vub.ac.be

Administratief secretariaat

Mia CUYPERS

adres: Passendalestraat 1 A, 2600 Berchem

tel: 03 320 06 34

(op dinsdag, woensdag, vrijdag tussen 10 en 16 uur)

fax: 03 366 60 45

e-mail: vva@vvacademici.org